PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

PIER

ภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทย

นฎา วะสี

ธนิสา ทวิชศรี

ธนวรรณ เลิศมงคลนาม

พิทวัส พูนผลกุล

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทย

1. เศรษฐกิจนอกระบบ คืออะไร
2. ธุรกิจนอกระบบ
3. แรงงานนอกระบบ
4. จากข้อเท็จจริงสู่การออกแบบนโยบาย

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทย

1. **เศรษฐกิจนอกระบบ คืออะไร**
2. ธุรกิจนอกระบบ
3. แรงงานนอกระบบ
4. จากข้อเท็จจริงสู่การออกแบบนโยบาย

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

เศรษฐกิจนอกระบบคืออะไร

เศรษฐกิจนอกระบบ

กิจกรรมการผลิตที่ถูกกฎหมายและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

นิยาม 1

ตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

นิยาม 2

ตามหน่วยเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจสีเทา

กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย
นอก GDP

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

นิยาม 1: นิยามตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

นอกระบบ: กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่มีข้อตกลงที่เป็นทางการภายใต้กฎหมาย

01

การจ้างงานลูกจ้าง
โดยไม่มีสัญญาจ้าง

02

การขายของหาบเร่
แผงลอย

03

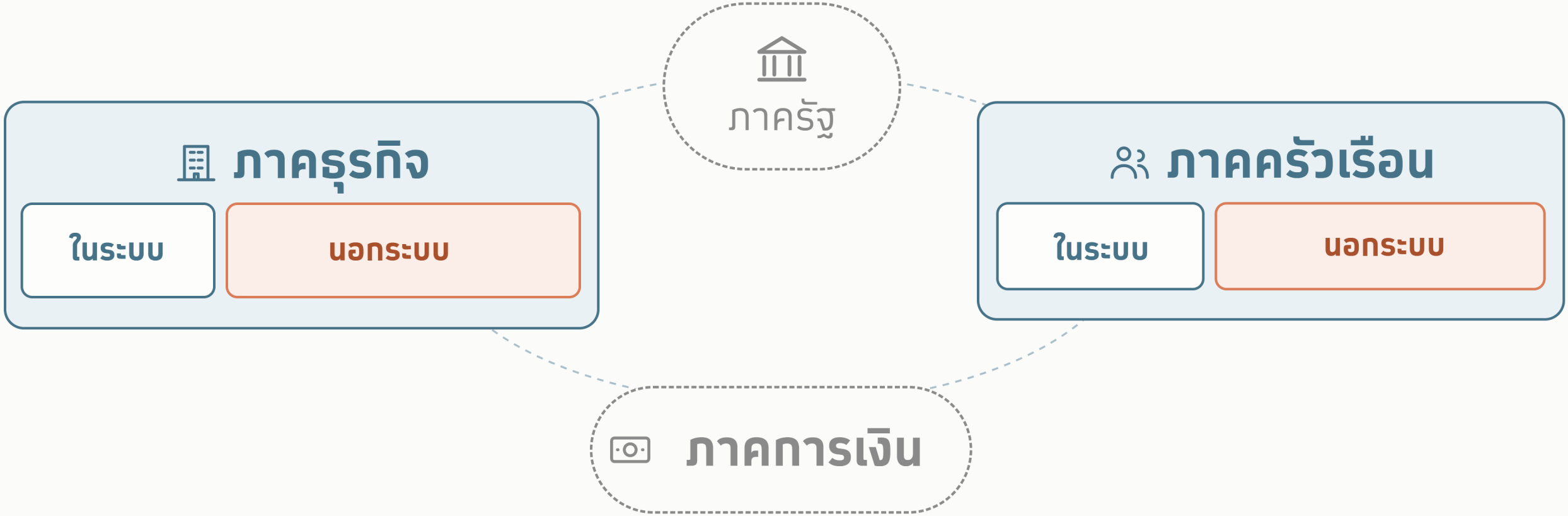

การให้เงินกู้
โดยไม่มีสัญญาเงินกู้

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

นิยาม 2: นิยามตามหน่วยเศรษฐกิจ

นอกระบบ: หน่วยเศรษฐกิจที่ไม่ได้จดทะเบียน หรือไม่รายงานรายได้ต่อภาครัฐ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

สัดส่วนธุรกิจและแรงงานนอกระบบ

ธุรกิจ

ในระบบ

- นิติบุคคล
- บุคคลธรรมดาที่รายงานรายได้กิจการ

นอกระบบ 78%

- ไม่ได้จดทะเบียน
- ไม่ได้รายงานรายได้ / ยื่นภาษี

ที่มา: ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ปี 2024 และข้อมูลสำรวจของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ข้อมูล ปี 2026

แรงงาน

ในระบบ

- ลูกจ้างภาครัฐ
- ลูกจ้างเอกชนที่มีประกันสังคม หรือสวัสดิการเทียบเท่า
- ได้รับคุ้มครองตามกฎหมาย

นอกระบบ 65%

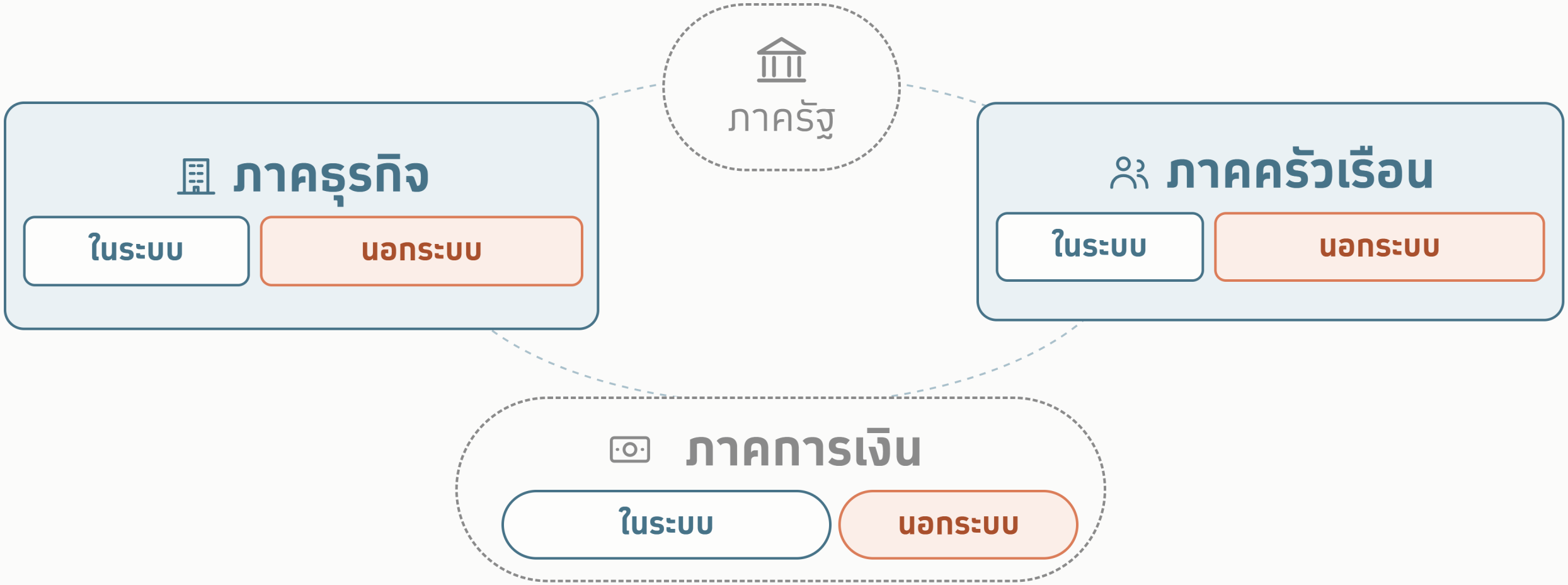
- อาชีพอิสระ (ที่ไม่ยื่นภาษี)
- ลูกจ้างของนายจ้างนอกระบบ
- ช่วยธุรกิจครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

ที่มา: Labor Force Survey ปี 2024

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

นิยาม 2: นิยามตามหน่วยเศรษฐกิจ

นอกระบบ: หน่วยเศรษฐกิจที่ไม่ได้จดทะเบียน หรือไม่รายงานรายได้ต่อภาครัฐ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

บริการทางการเงินนอกระบบเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจไทย

ผู้ให้บริการทางการเงินในระบบ

- มีใบอนุญาตและถูกกำกับดูแลจากภาครัฐ
- ธนาคารพาณิชย์ (28 แห่ง) · SFIs (6 แห่ง)
- non-bank ภายใต้การกำกับ ธปท. (3,052 ราย)

สินเชื่อ	บัตรเครดิต · P-loan · nano · ลีสซิ่ง (834)
ชำระเงิน	e-money · payment gateway (108)
แลกเงิน	ร้านแลกเงิน · โอนเงินต่างประเทศ (2,142)

มีสถานะทางกฎหมาย แต่การกำกับผ่อนปรนกว่า

สหกรณ์ · โรงรับจำนำ · กองทุนหมู่บ้าน
(86,967 แห่ง)

ผู้ให้บริการทางการเงินนอกระบบ

- ไม่มีใบอนุญาต
- ไม่ถูกกำกับดูแลจากภาครัฐ

สินเชื่อ	นายทุนเงินกู้ · เพื่อน/ญาติ · ร้านค้า
เงินออม	วงแชร์
โอนเงิน	ผ่านคนกลาง/โพยก๊วน

(ไม่ทราบจำนวนแน่นอน)

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

สินเชื่อนอกระบบ: แพง แต่ตอบโจทย์บางความต้องการ

1 ลักษณะเด่น

- **ดอกเบี้ยสูง ~50% ต่อปี หรือบางครั้งมากกว่า**
- เงื่อนไขยืดหยุ่น
- ใช้หลักประกันน้อย
- ใช้เอกสารน้อย

2 มีทั้งดีและไม่ดี

⚠ บางส่วนเป็นปัญหา

ดอกเบี้ยเกินควร
ทวงหนี้รุนแรง
กับดักหนี้

✓ บางส่วนช่วยเติมช่องว่าง

ตอบโจทย์ที่สินเชื่อในระบบ
ยังไม่ตอบ

3 ใครกู้ กู้ไปทำอะไร

ผู้กู้: ธุรกิจขนาดเล็ก และครัวเรือน

- เหตุฉุกเฉิน
- เงินทุนหมุนเวียน
- เชื่อมช่องว่าง สินเชื่อในระบบ
  เมื่อผลตอบแทนกลับมานานกว่ารอบสินเชื่อปกติ (ราว 1 ปี)

ที่มา: Jain, Townsend & Wang (2024) · Hemvanich, Chancharoenchai & Chairassamee (JRFM 2025) · ธานี ชัยวัฒน์ และคณะ (2024) · BOT SES 2024

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

PIER

เศรษฐกิจนอกระบบ

เกี่ยวพันกับ

ชีวิตคนไทยจำนวนมาก

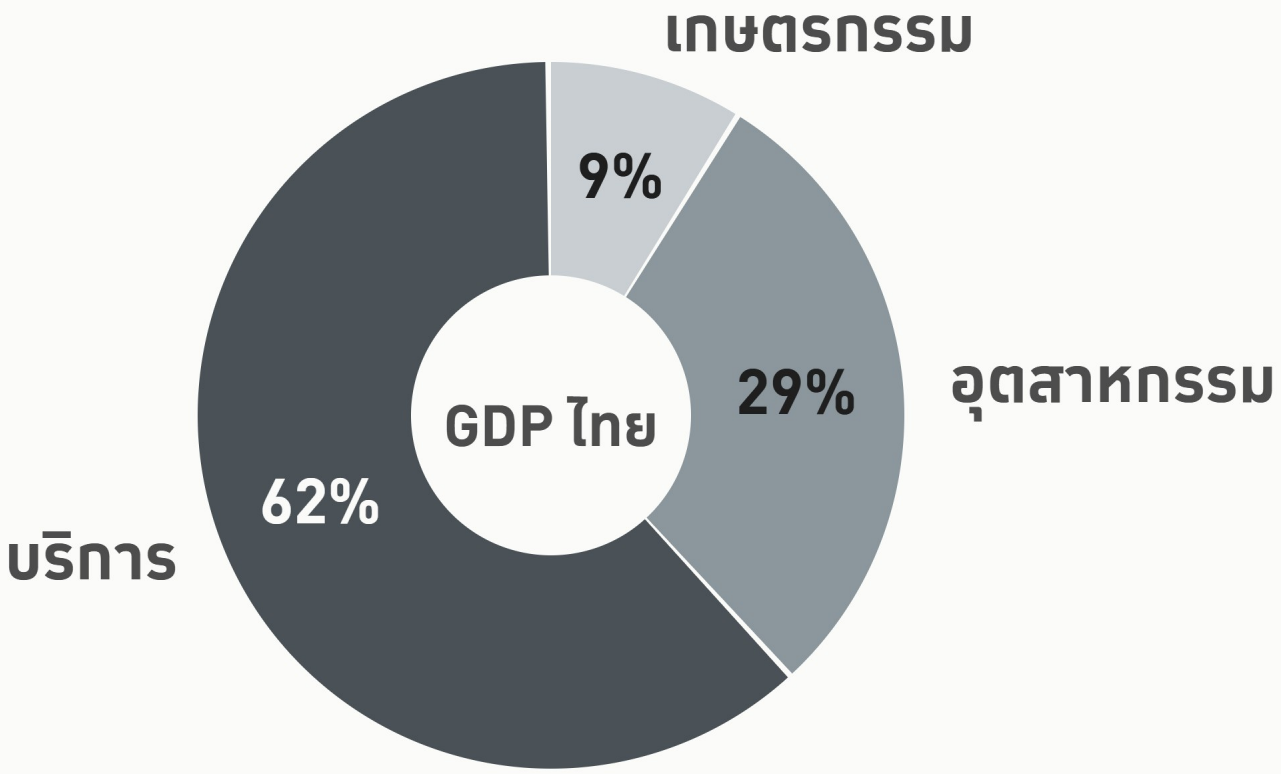
PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

มูลค่าเศรษฐกิจนอกระบบ: 21-58%
ขึ้นกับวิธีประมาณการและข้อมูล

Study	Coverage	% of GDP
ยึดโยงกับข้อมูลไทยโดยตรง · กิจกรรมใน GDP		
Our GDP decomposition (2026)	2024	21–35%
Asllani, Dell'Anno, Schneider (2024) Reduced form macro-model	1997–2022	23–26%
เน้นเปรียบเทียบระหว่างประเทศ · แนวโน้มครอบคลุมกิจกรรมนอก GDP		
World Bank (2021): MIMIC Reduced form macro-model	1993–2020	47–54% (ปี 2020: 48%)
World Bank (2021): DGE Dynamic general equilibrium model	1990–2020	45–58%
Schneider (2007) Currency-demand & reduced form macro-model	1999–2003	53–54%

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

การประมาณการด้วย GDP decomposition

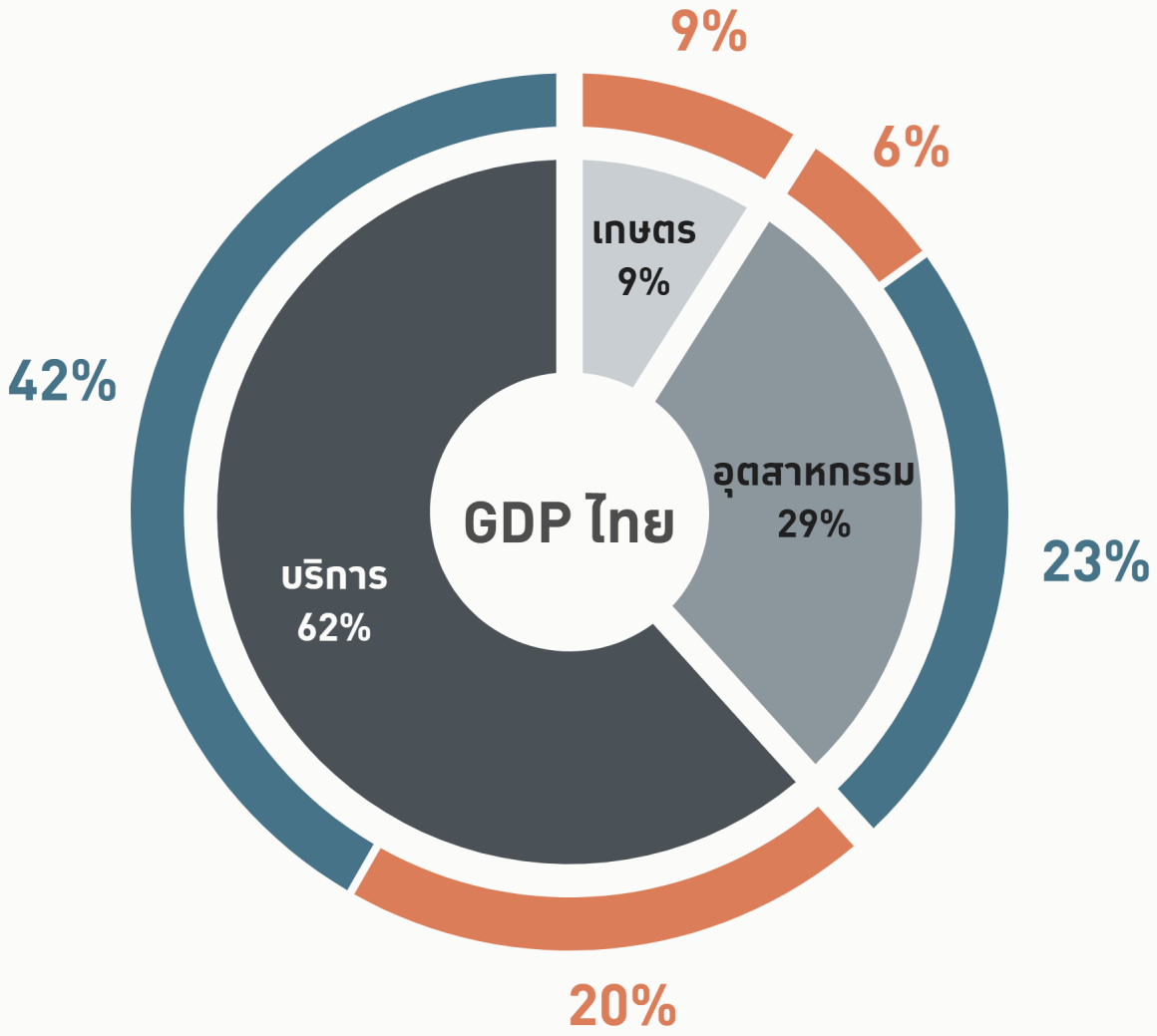

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ข้อมูล ปี 2024

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

สัดส่วนมูลค่าของเศรษฐกิจนอกระบบของแต่ละภาคธุรกิจไม่เท่ากัน

ในระบบ
65%

นอกระบบ
35%

ที่มา: คณะผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม ปี 2022 และ Labor Force Survey ปี 2024

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

PIER

ทำไมหลายภาคส่วนสนใจ

เศรษฐกิจนอกระบบ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ประเทศรายได้สูง สัดส่วนธุรกิจและแรงงานนอกระบบน้อย

เศรษฐกิจเติบโต

ธุรกิจและแรงงาน
ส่วนใหญ่อยู่ในระบบ

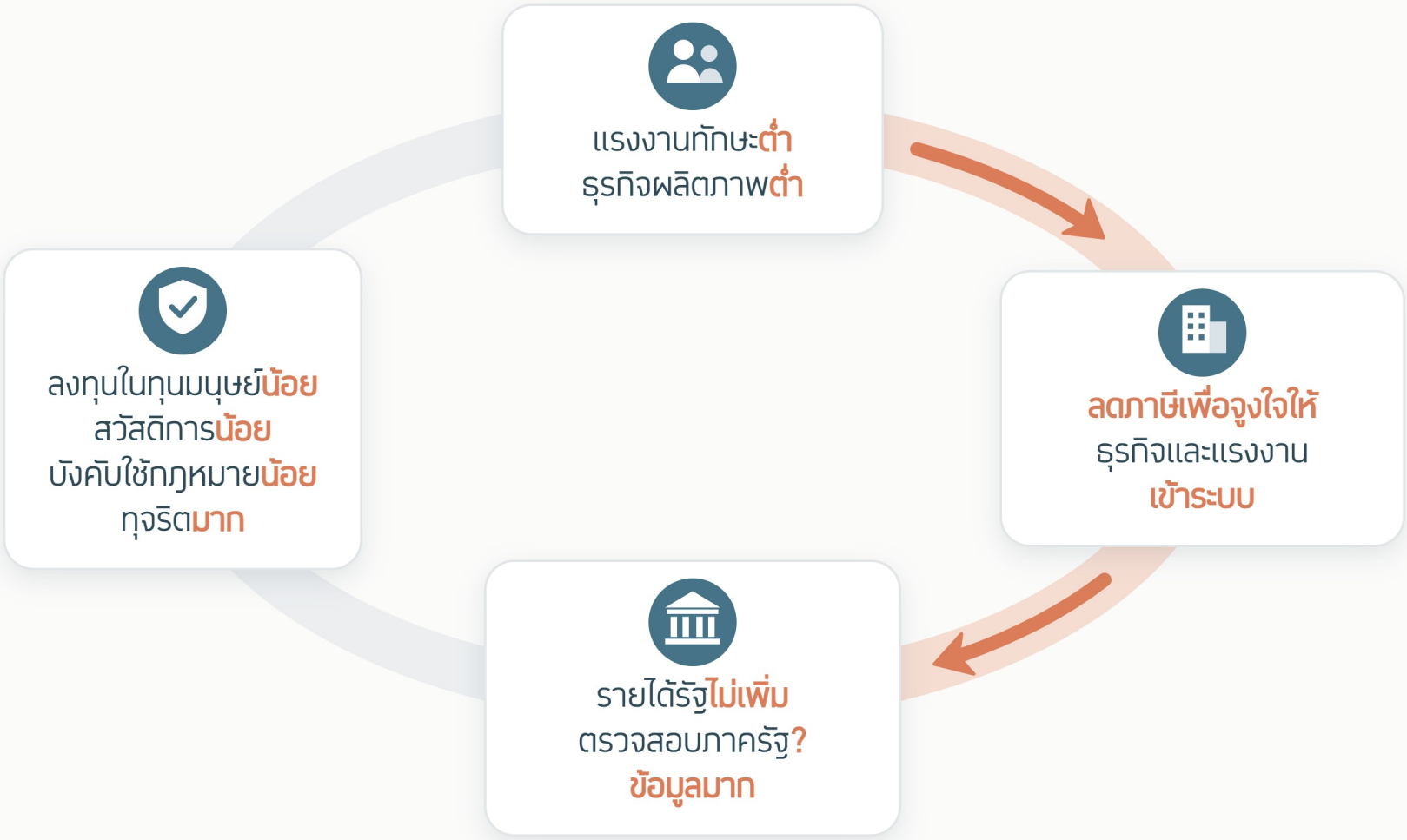
PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

แต่ประเทศรายได้สูง มีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ประสบการณ์ต่างประเทศ เพียงชวนคนเข้าระบบ ยังปลดล็อคไม่ได้

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

เศรษฐกิจนอกระบบ คือ ภาพสะท้อนของ

ผลิตภาพ · ทักษะ · สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และประสิทธิภาพของรัฐ

การออกแบบนโยบาย

เพื่อรับมือเศรษฐกิจนอกระบบ จำเป็นต้องเข้าใจว่า

ธุรกิจและแรงงานนอกระบบ เป็นใคร

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทย

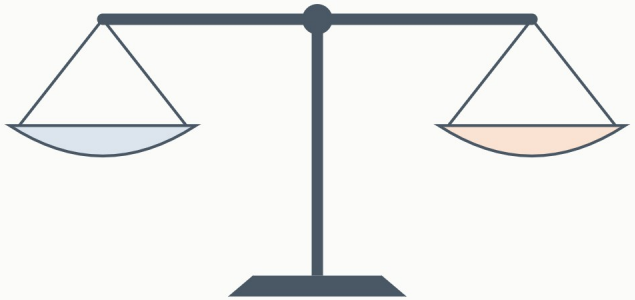
1. เศรษฐกิจนอกระบบ คืออะไร
2. **ธุรกิจนอกระบบ**
3. แรงงานนอกระบบ
4. จากข้อเท็จจริงสู่การออกแบบนโยบาย

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ธุรกิจชั่งน้ำหนัก: เข้าระบบเมื่อประโยชน์มากกว่าต้นทุน

ต้นทุน

ประโยชน์

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

การเข้าระบบมีต้นทุน ทั้งตอนแรกเข้า และทุกปีหลังจากนั้น

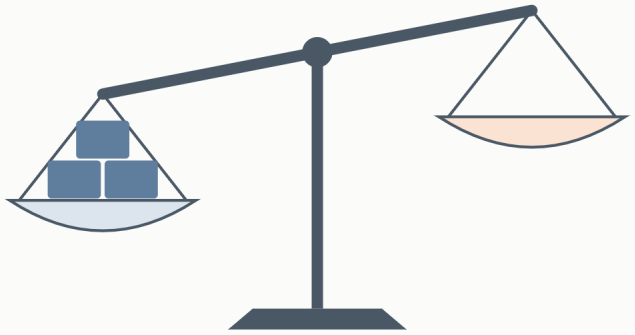
ต้นทุน

ต้นทุนแรกเข้า · จ่ายครั้งเดียว

- ลงทะเบียน
- ต้นทุนแฝง ติดต่อราชการ
- สินบนเจ้าหน้าที่ (ถ้ามี)

ต้นทุนต่อเนื่อง · จ่ายทุกปี

- ภาษี · ค่าทำบัญชี
- ค่าแรง · ประกันสังคม
- ค่าชดเชยเลิกจ้าง

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ธุรกิจชั่งน้ำหนัก: เข้าระบบเมื่อประโยชน์มากกว่าต้นทุน

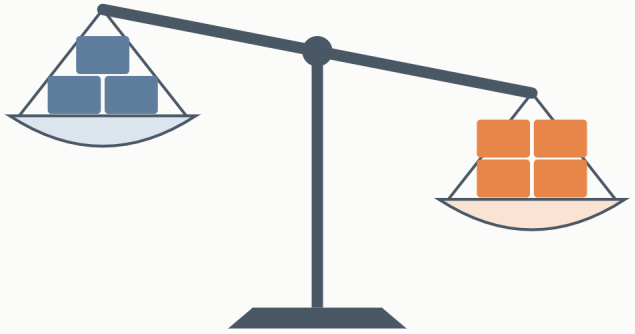
ต้นทุน

ต้นทุนแรกเข้า · จ่ายครั้งเดียว

- ลงทะเบียน
- ต้นทุนแฝง ติดต่อราชการ
- สินบนเจ้าหน้าที่ (ถ้ามี)

ต้นทุนต่อเนื่อง · จ่ายทุกปี

- ภาษี · ค่าทำบัญชี
- ค่าแรง · ประกันสังคม
- ค่าชดเชยเลิกจ้าง

ประโยชน์

- เข้าถึงเงินทุนเพื่อขยายกิจการ
- สวัสดิการ · ดึงดูดลูกจ้างเก่ง
- สิทธิในทรัพย์สิน · ไม่ต้องกลัวถูกตรวจจับ
- เข้าถึงตลาดกว้าง · ลูกค้ารายใหญ่ · ความน่าเชื่อถือ

ร้านเล็ก ไม่อยากขยาย ได้ประโยชน์น้อย

ผลิตภาพสูง ได้ประโยชน์มาก

PUEY UNGPHAKORN
INSTITUTE FOR
ECONOMIC RESEARCH
PIER

ธุรกิจในและนอกระบบของไทย

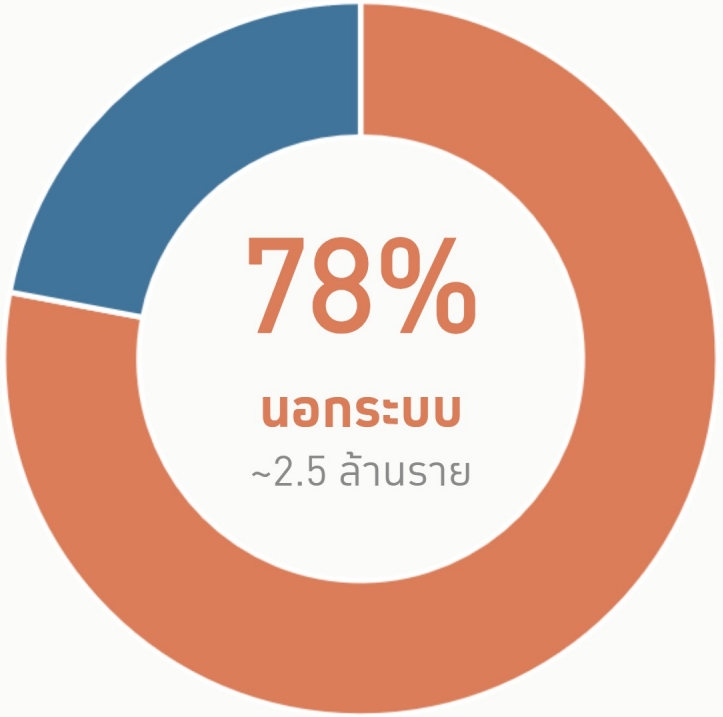
เป็นใคร หน้าตาเป็นอย่างไร

ถ้าเข้าระบบจะอยู่รอดหรือไม่

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ธุรกิจในระบบและนอกระบบของไทยเป็นแบบไหน

ในระบบ 22%
717k ราย

3.2 ล้านราย

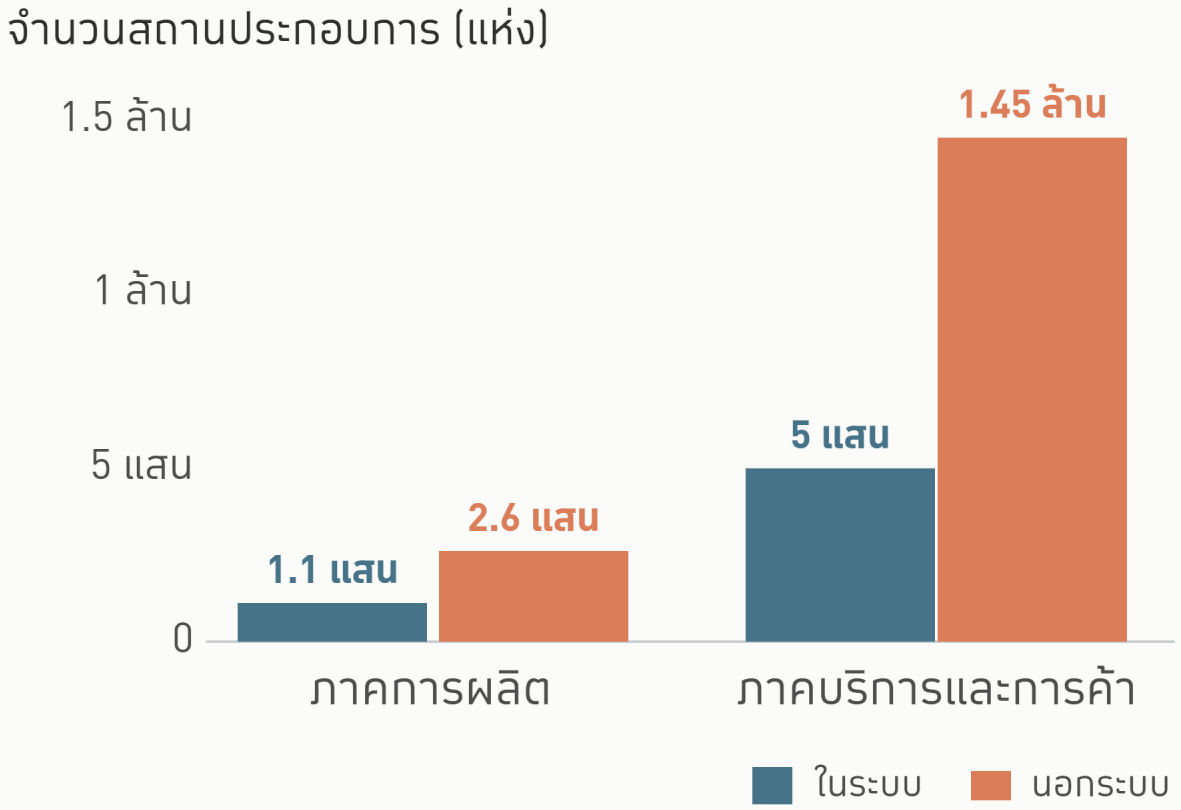
จำนวนธุรกิจไทยทั้งหมด

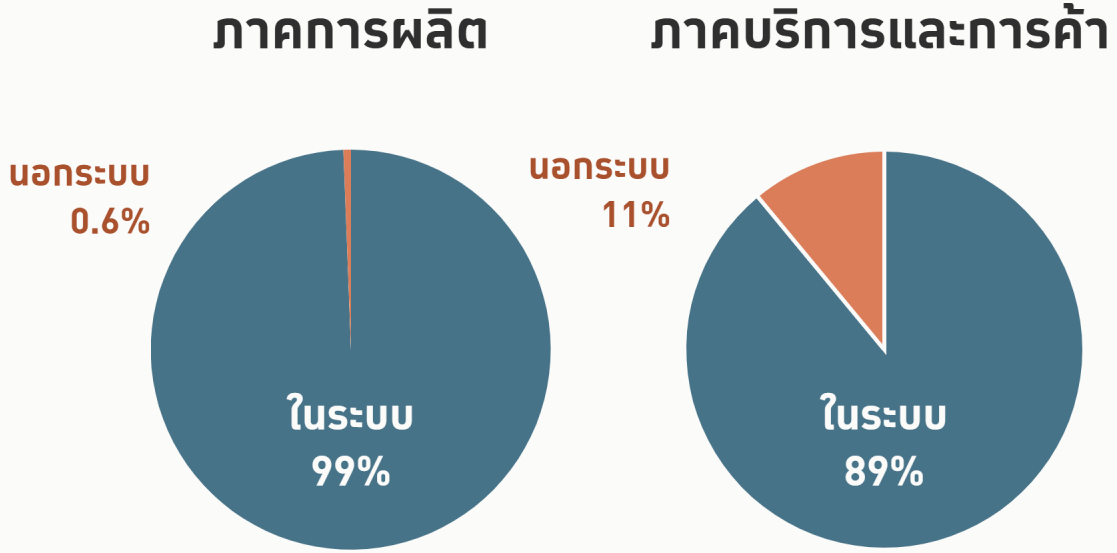
แต่ข้อมูลธุรกิจนอกระบบมีน้อย

สำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม
ครอบคลุมภาคการผลิต และภาคบริการ
2.3 ล้านราย • 51% GDP

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

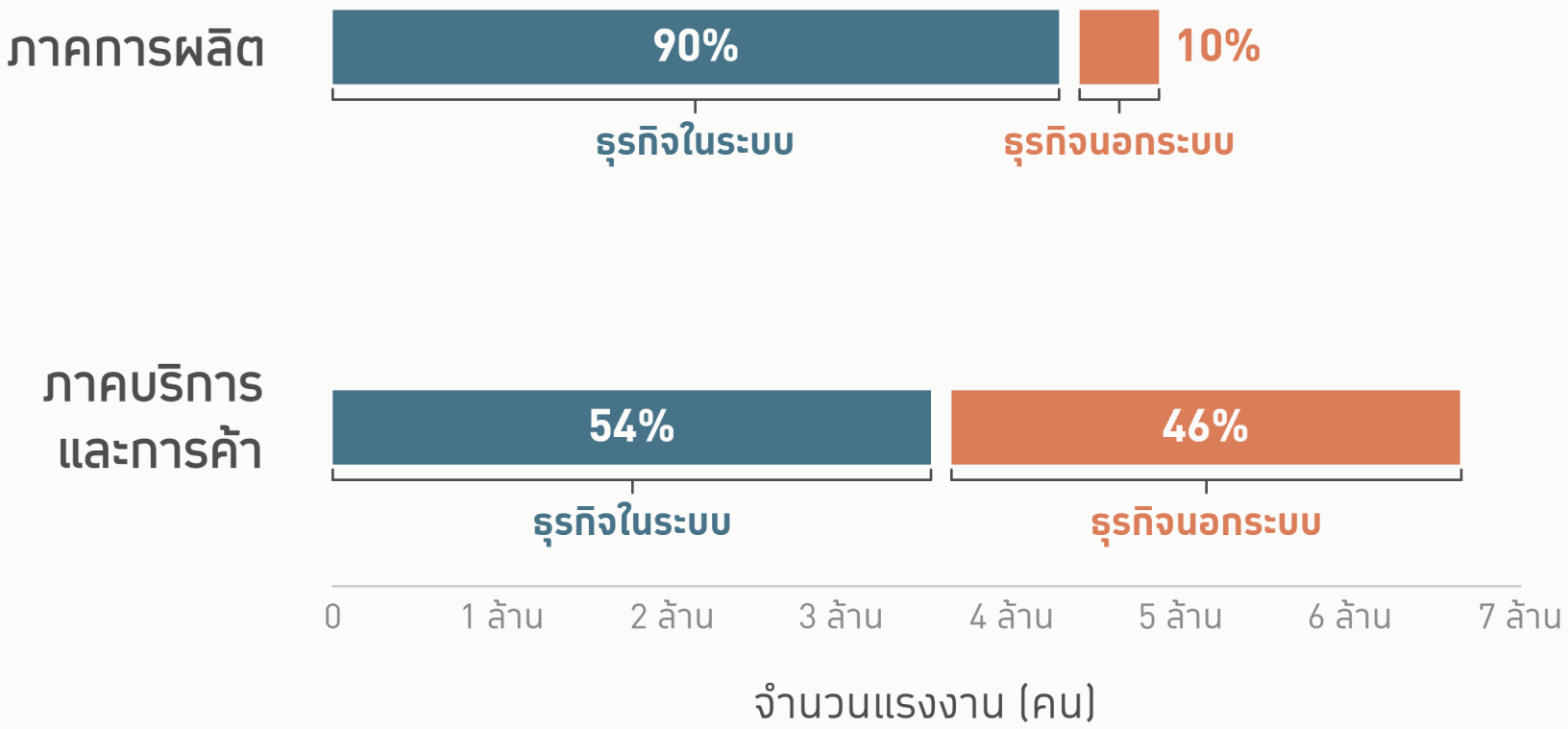
ธุรกิจนอกระบบมีจำนวนร้อยละ 75 แต่สร้างรายได้ร้อยละ 5

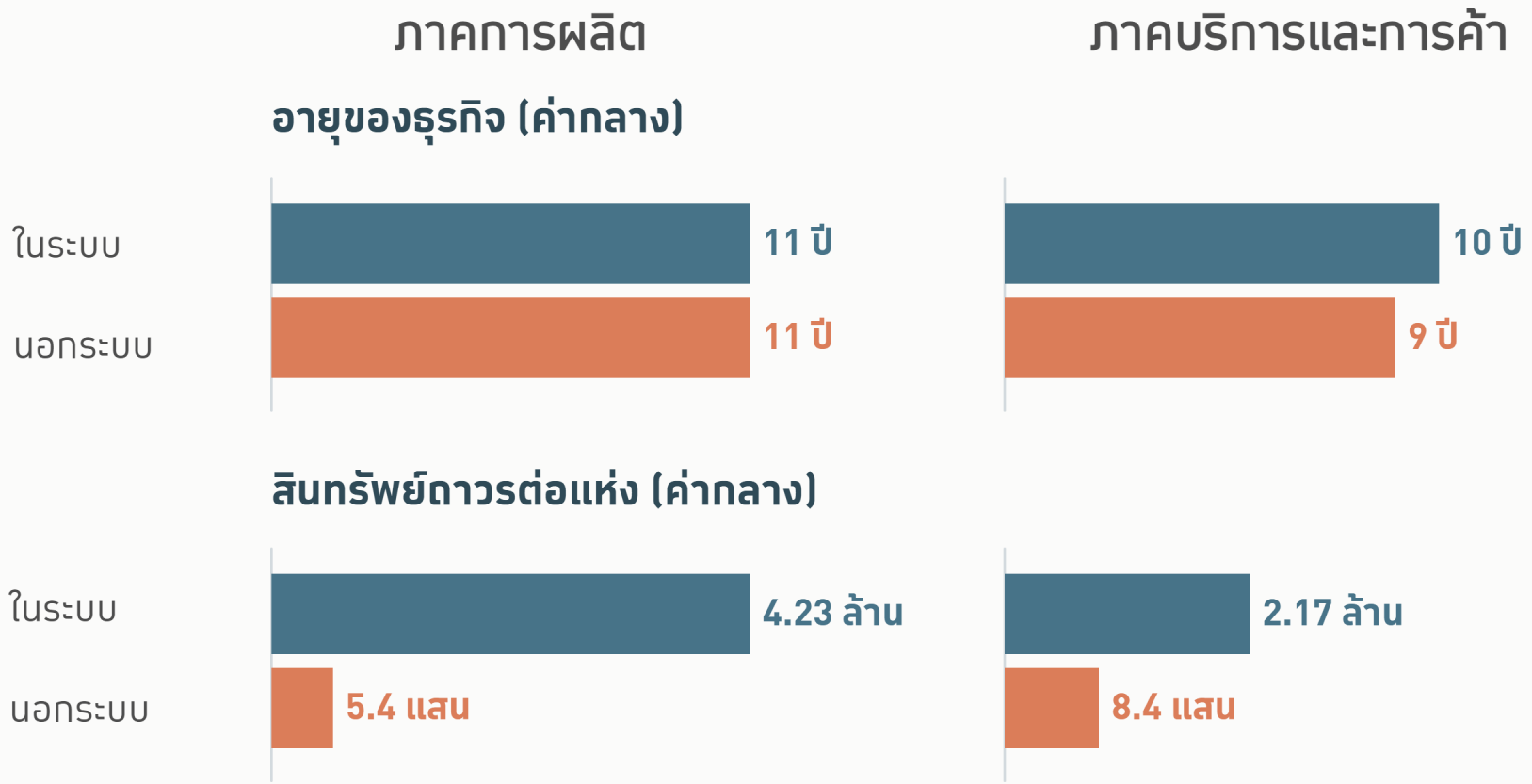
PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ธุรกิจในระบบมีการจ้างงานมากกว่านอกระบบ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ธุรกิจในระบบ และ นอกระบบอายุไม่ต่างกัน แต่ธุรกิจนอกระบบมีสินทรัพย์น้อยกว่ามาก

PUEY UNGPHAKORN
INSTITUTE FOR
ECONOMIC RESEARCH
PIER

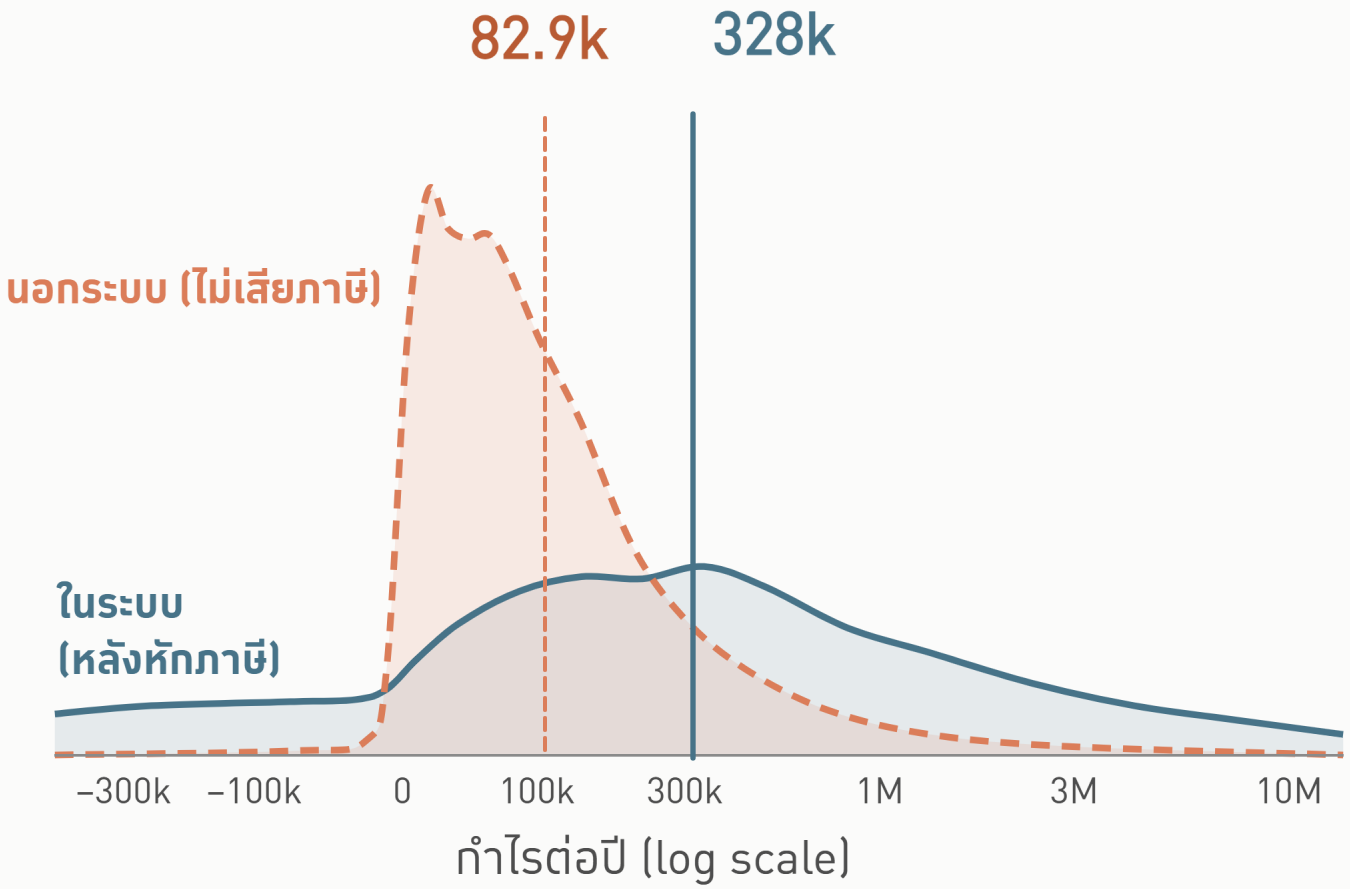
ธุรกิจนอกระบบ

เข้าระบบแล้ว

อยู่รอดหรือไม่

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

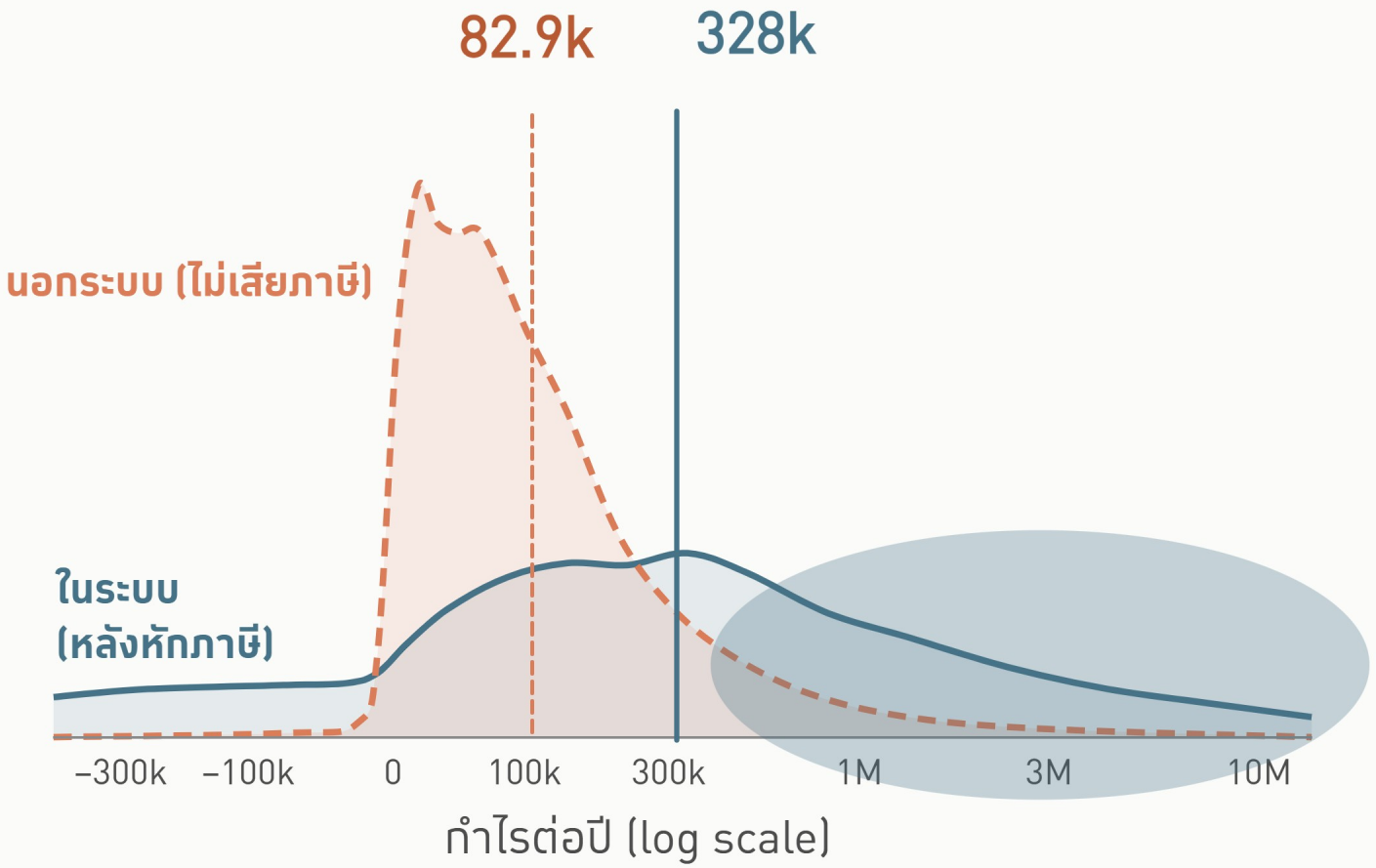
เปรียบเทียบกำไร ธุรกิจนอกระบบส่วนใหญ่กำไรต่ำ

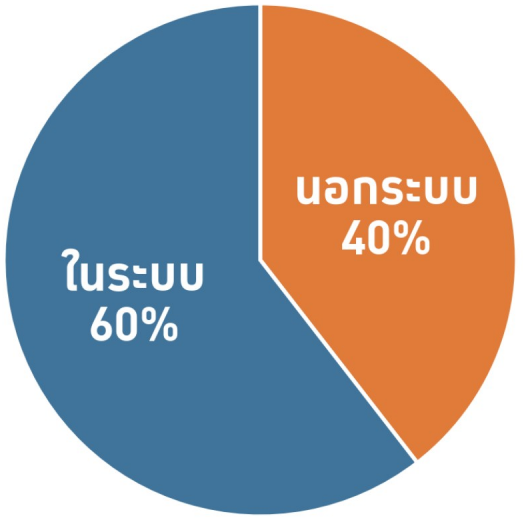
ที่มา: สำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม ปี 2022

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ธุรกิจนอกระบบจำนวนไม่น้อย น่าจะมีศักยภาพ

ธุรกิจกำไรสูงสุด 20%

ที่มา: สำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม ปี 2022

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ต้นทุนของการอยู่ในระบบของธุรกิจไทย สูงแค่ไหน

เข้าระบบ · จ่ายครั้งเดียว

จดทะเบียนพาณิชย์

50 บาท

จดทะเบียนบริษัท + อากรแสตมป์

5,900 บาท

จดทะเบียนบริษัทใช้เวลา 6 วัน 5 ขั้นตอน

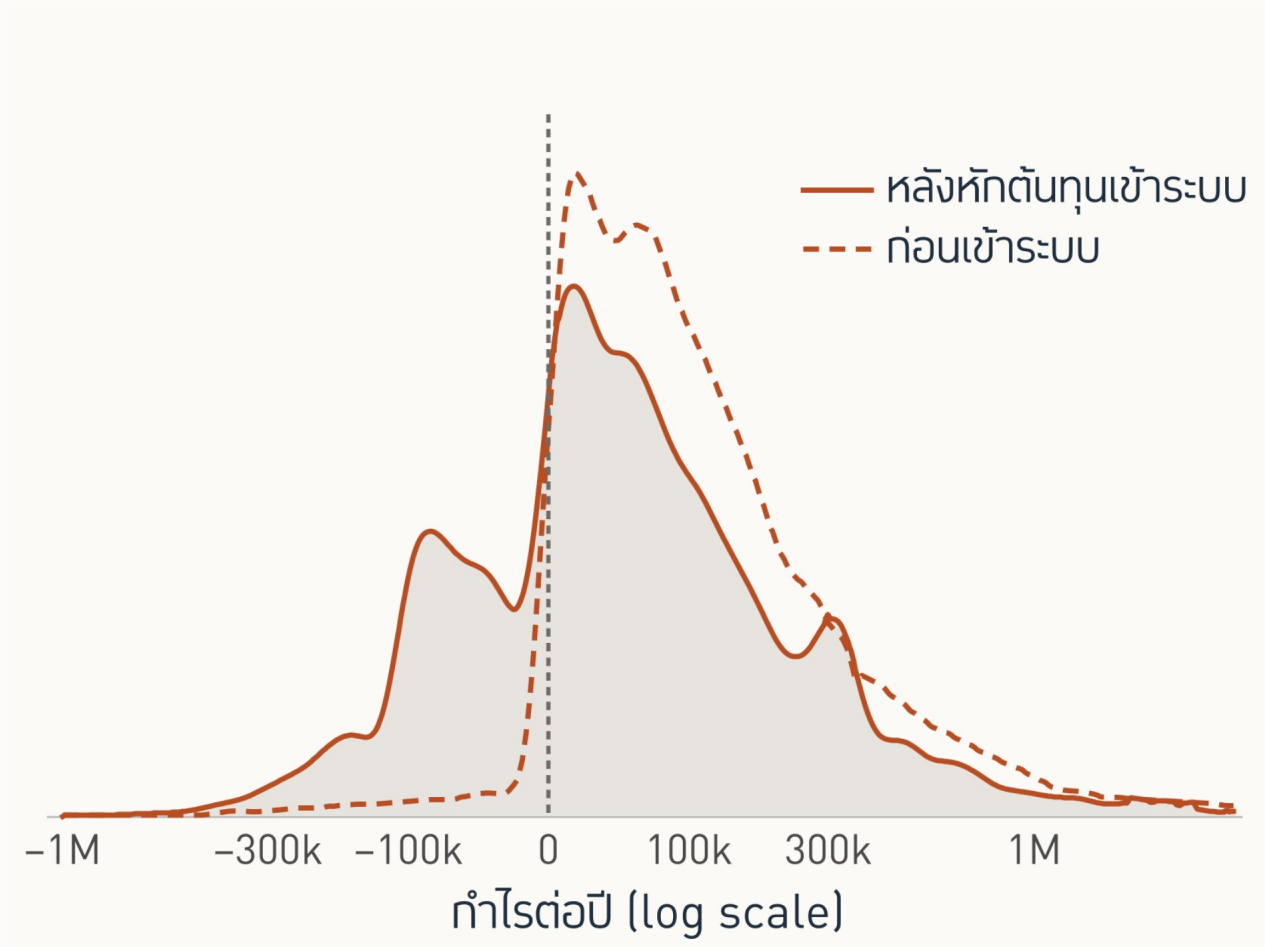
ขึ้นทะเบียนนายจ้างประกันสังคม 0 บาท

อยู่ในระบบ · จ่ายทุกปี

1. **ค่าแรงตามกฎหมาย และ ประกันสังคม เงินทดแทน**
2. **ภาษีเงินได้ และ VAT**
3. **ทำบัญชีและสอบบัญชี**
   (ประมาณ 42,000 บาทต่อปีสำหรับนิติบุคคล)
4. **ต้นทุนแฝง**
   (เวลาและทรัพยากรในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและดำเนินธุรกิจ)

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

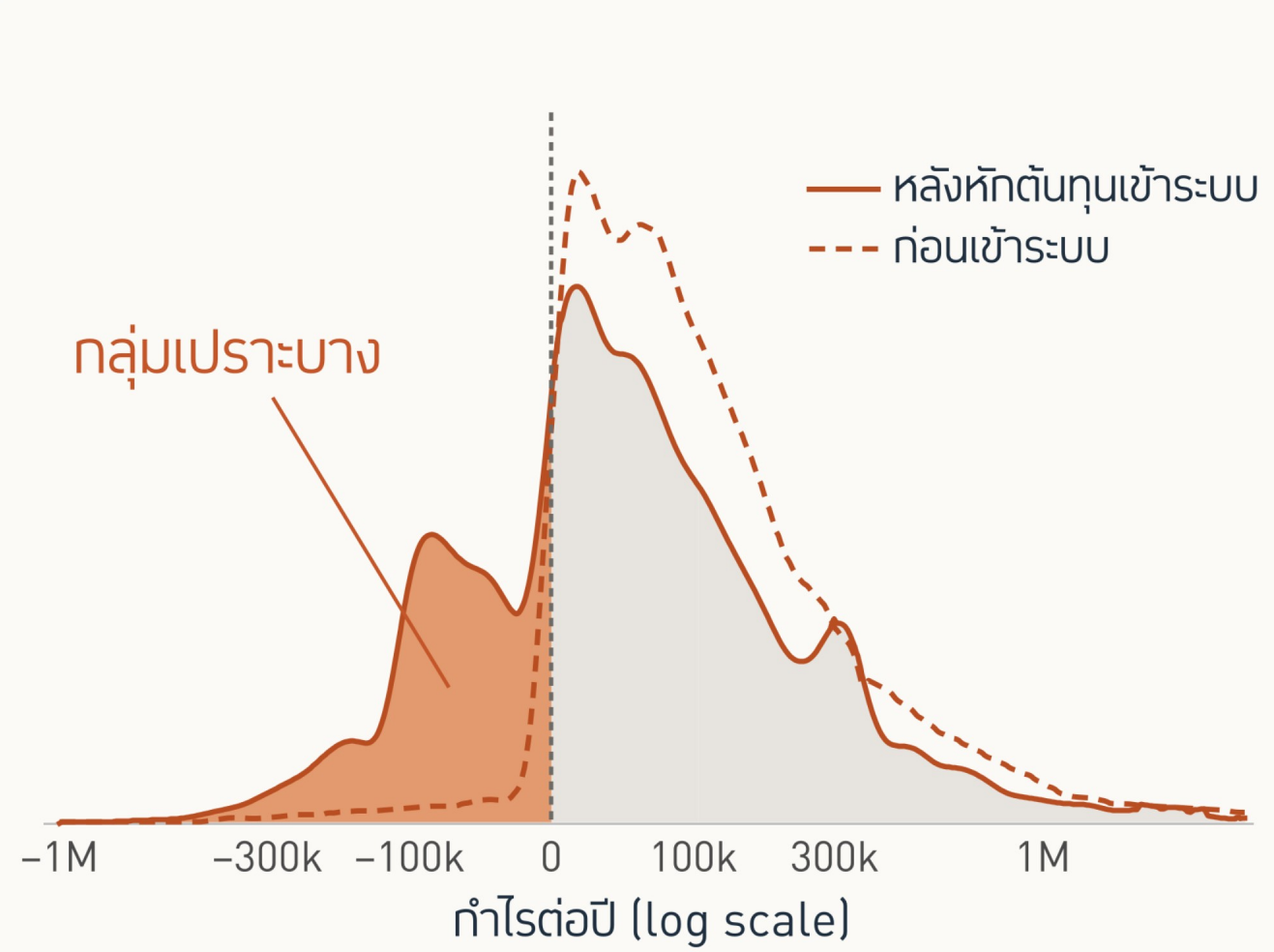
ถ้าธุรกิจนอกระบบต้องจ่ายต้นทุนเท่าธุรกิจในระบบ กำไรจะเหลือเท่าไร

หมายเหตุ: 1. ต้นทุนที่เพิ่มมายังไม่รวมต้นทุนแฝงอื่น ๆ
2. คำนวณภายใต้สมมติฐานว่าธุรกิจไม่ลดการจ้างงานเพื่อปรับตัว และยังไม่รวมประโยชน์อื่นที่อาจจะได้จากการการเข้าระบบ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

หลังหักต้นทุน เกือบ 1 ใน 3 ขาดทุนหรือไม่มีกำไร

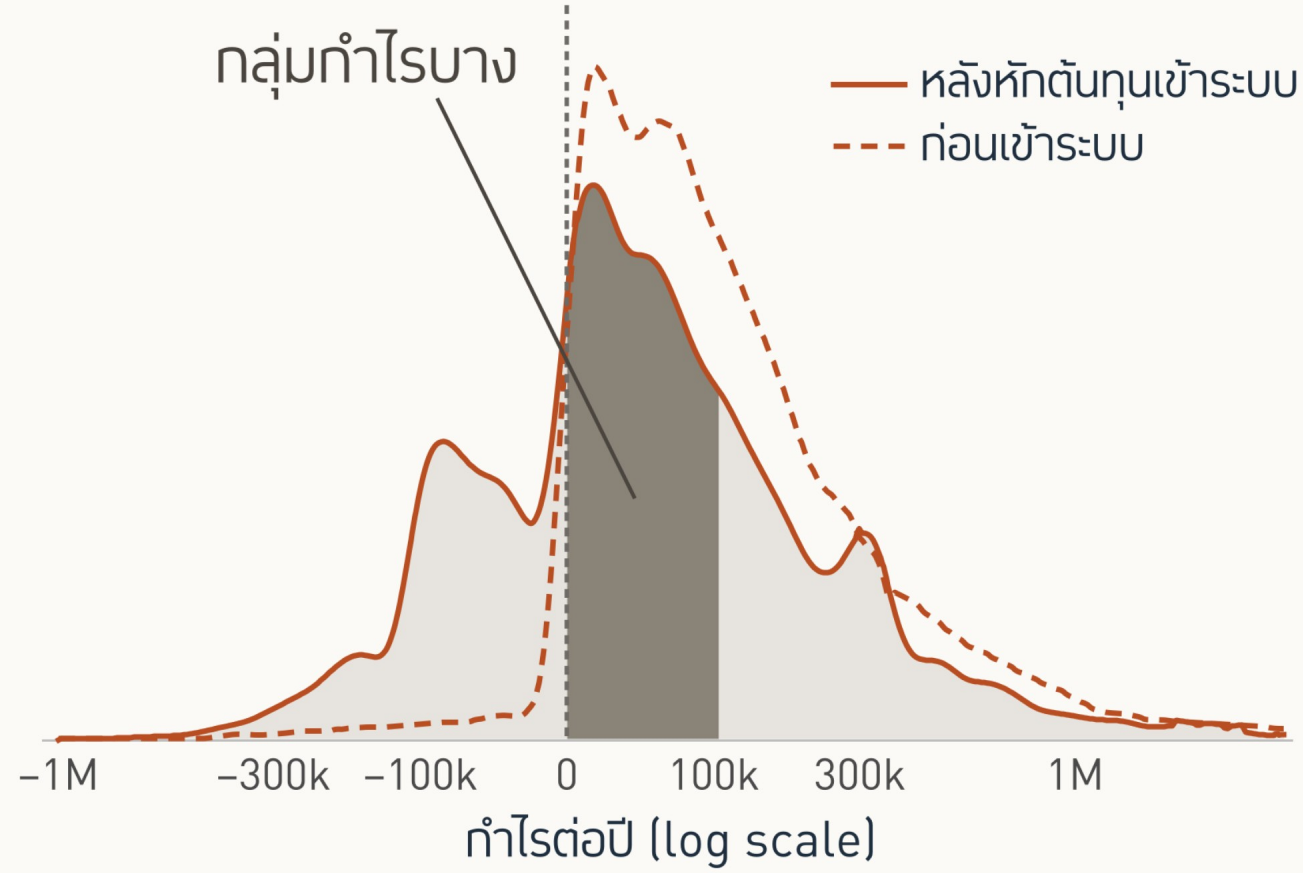

กลุ่มเปราะบาง

ขาดทุนหรือไม่มีกำไร หลังจ่ายต้นทุนในระบบ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

อีกกว่า 4 ใน 10 ยังอยู่ได้ แต่กำไรบาง

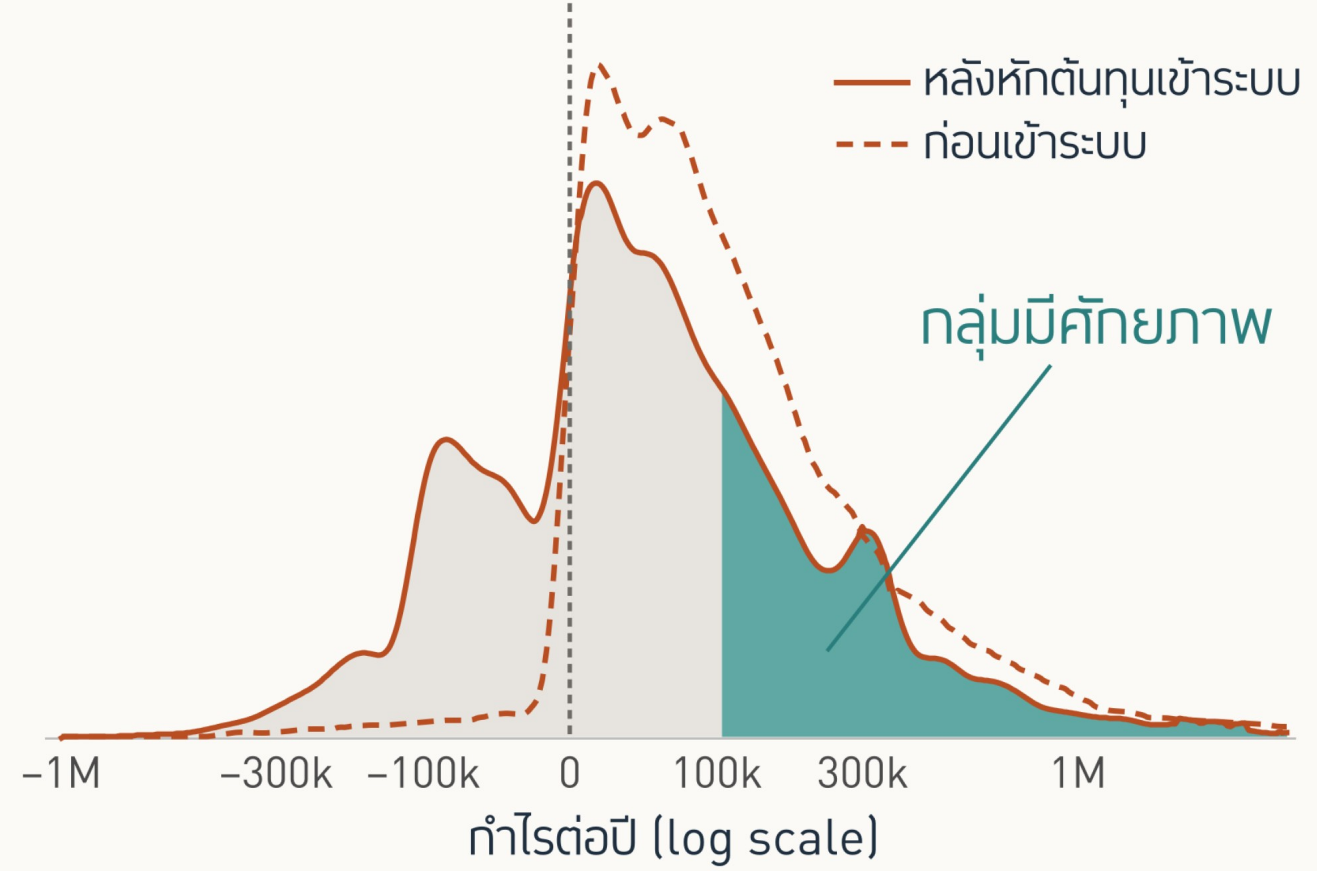

กลุ่มกำไรบาง

อยู่ได้ แต่อาจไม่รอดหากมีต้นทุนอื่นเพิ่มเติม

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ราว 1 ใน 3 มีกำไรพอจะเข้าระบบได้

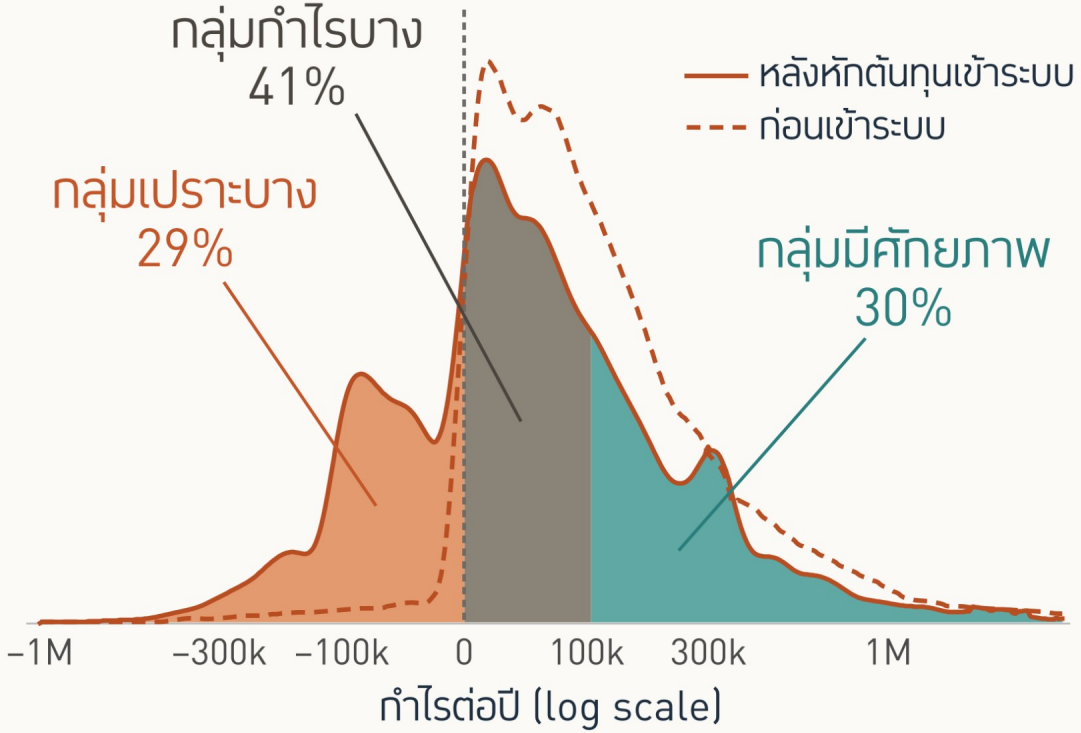
กลุ่มมีศักยภาพ

กำไรพอ มีศักยภาพเข้าระบบได้

(บริการและการค้า 28% · การผลิต 2%)

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ข้อเท็จจริง: ธุรกิจนอกระบบ (ในภาคผลิตและบริการ) มีความหลากหลาย

กลุ่มเปราะบาง
ขาดทุนหรือไม่มีกำไร หลังจ่ายต้นทุนในระบบ

กลุ่มกำไรบาง
อยู่ได้ แต่อาจไม่รอดหากมีต้นทุนอื่นเพิ่มเติม

กลุ่มมีศักยภาพ
ฐานกำไรพอมีศักยภาพเข้าระบบได้

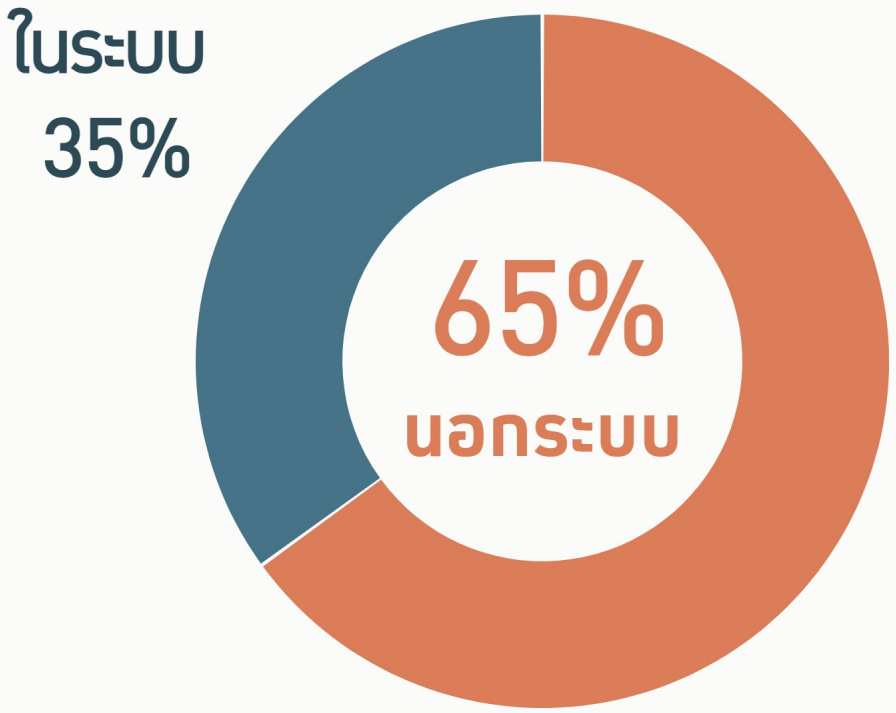
PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทย

1. เศรษฐกิจนอกระบบ คืออะไร
2. ธุรกิจนอกระบบ
3. **แรงงานนอกระบบ**
4. จากข้อเท็จจริงสู่การออกแบบนโยบาย

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

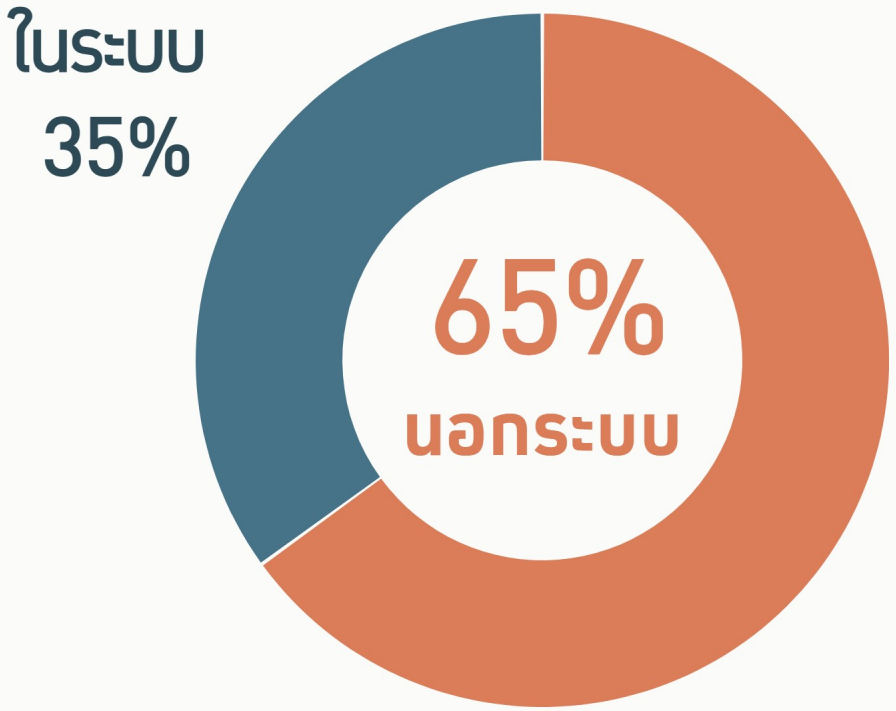
แรงงานนอกระบบ เป็นใคร

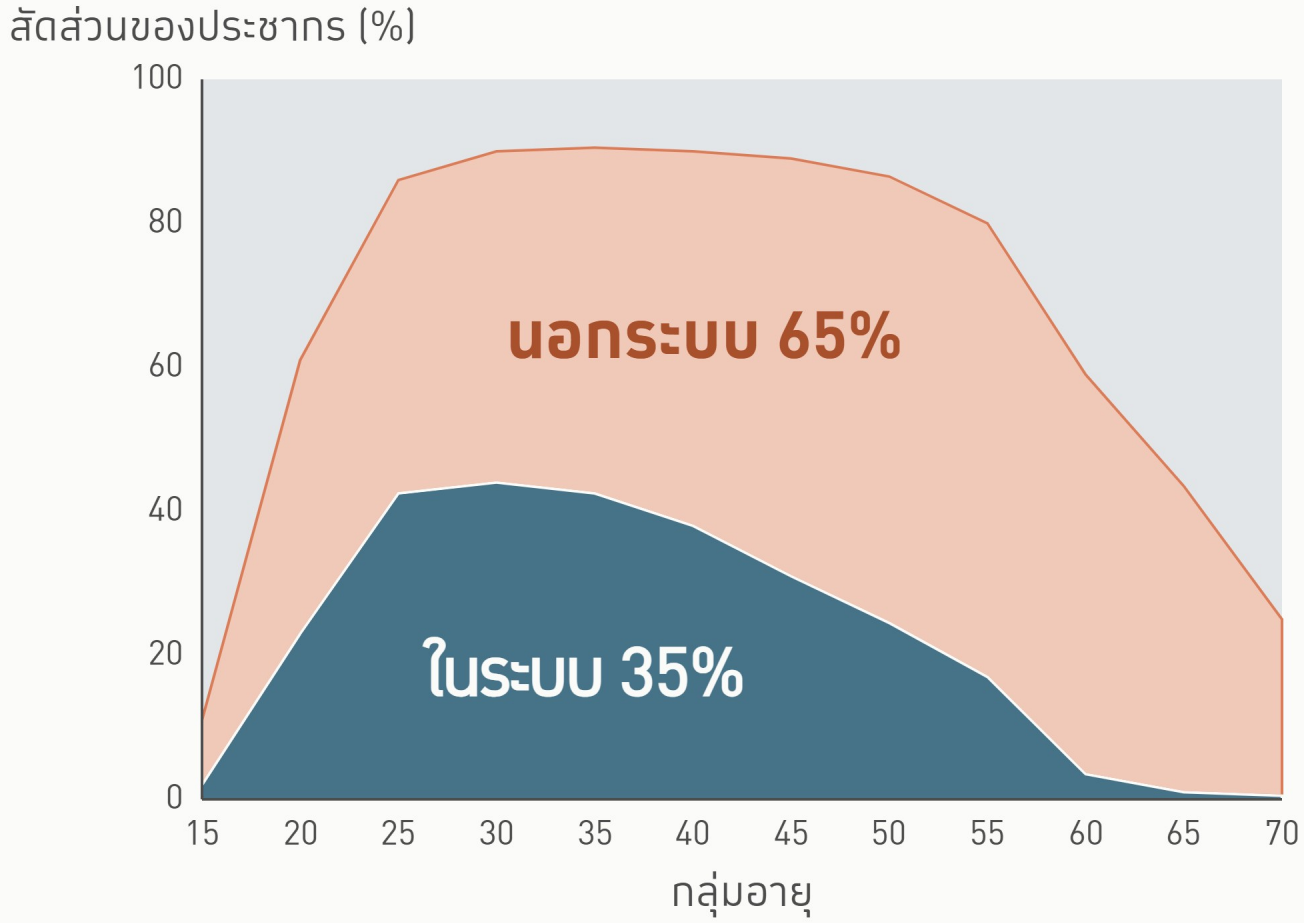

ที่มา: Labor Force Survey ปี 2024

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

แรงงานนอกระบบ เป็นใคร

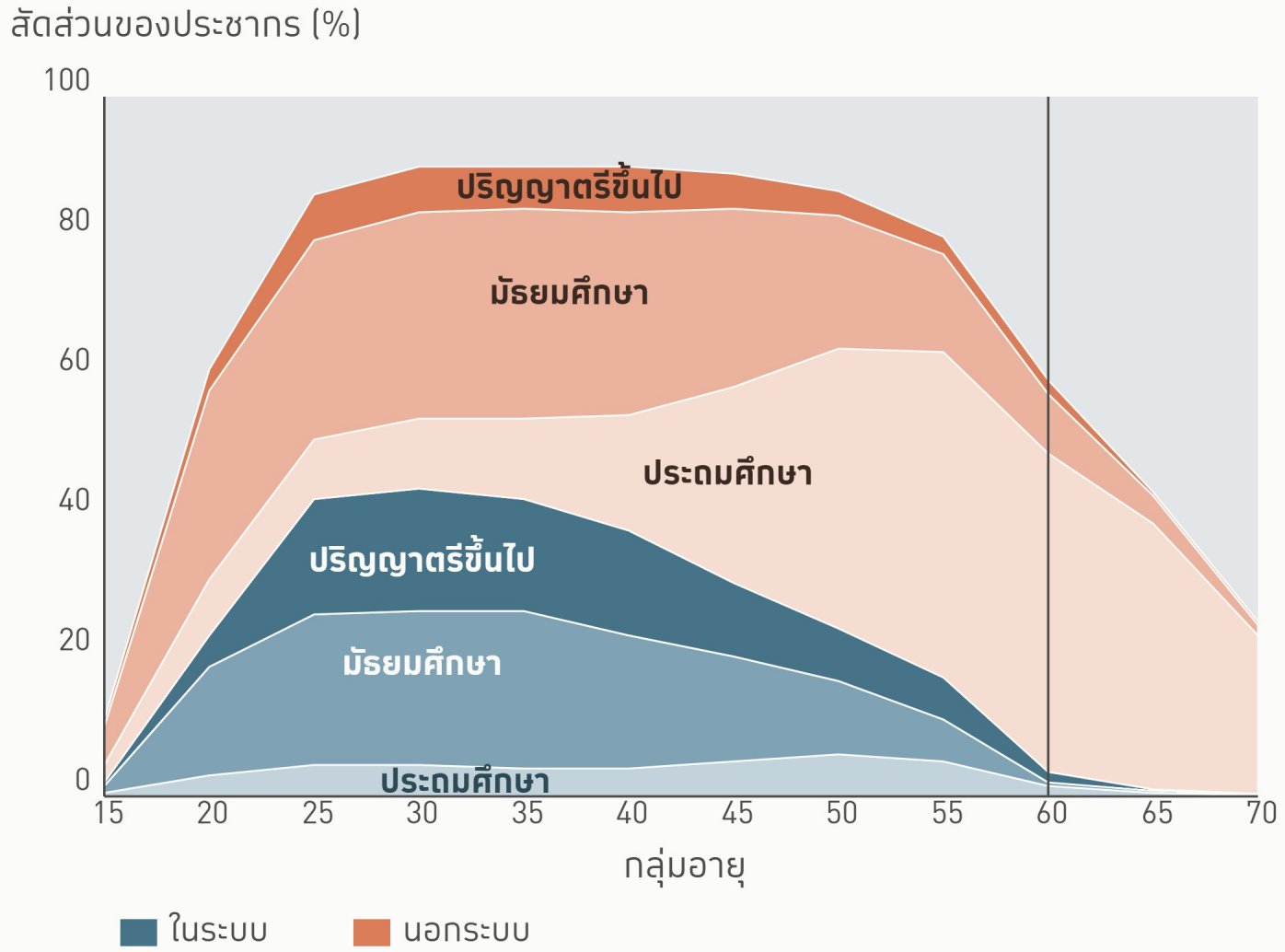

ที่มา: คณะผู้วิจัยคำนวณจาก Labor Force Survey ปี 2024

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

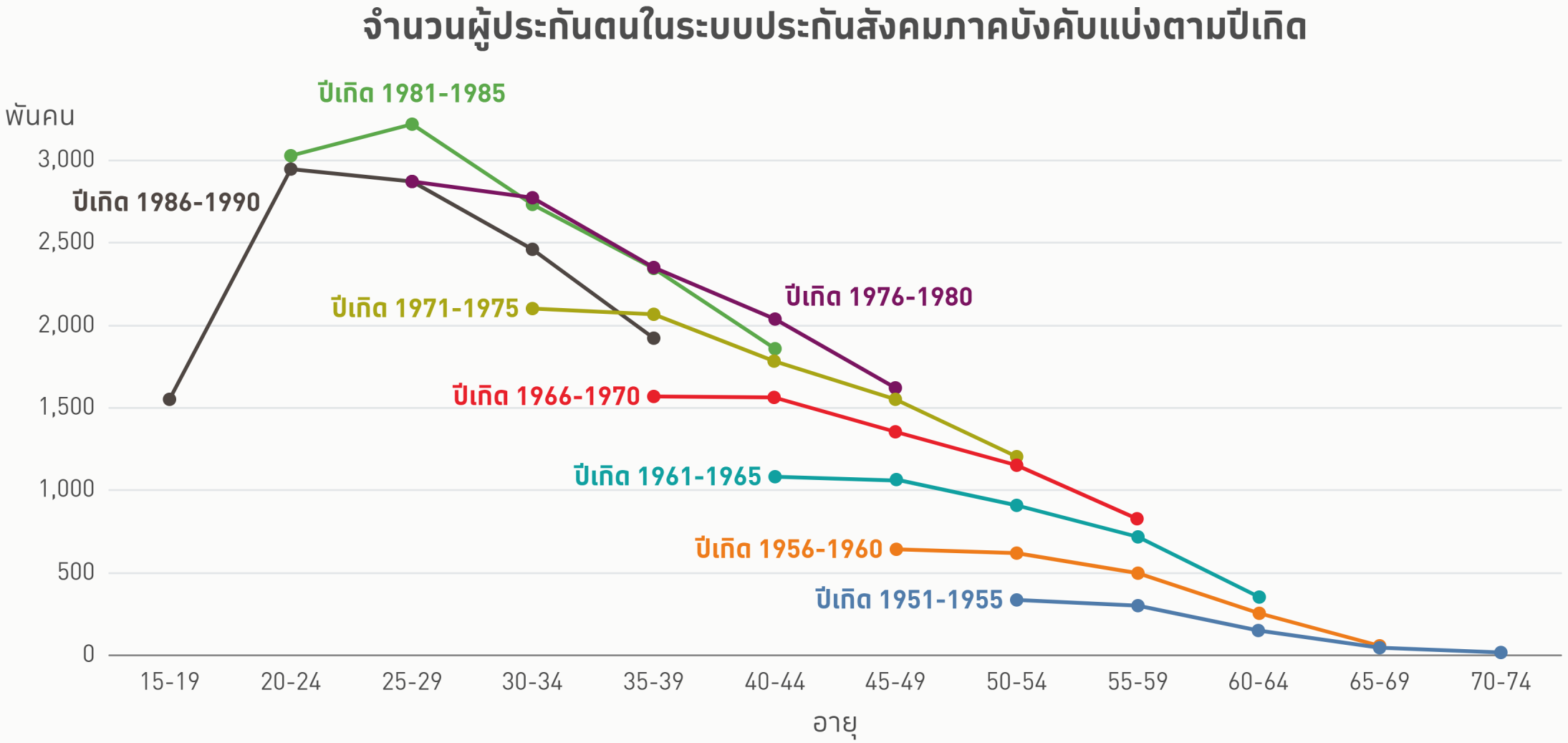
แรงงานการศึกษาสูง มีโอกาสทำงานในระบบมากกว่า

ที่มา: คณะผู้วิจัยคำนวณจาก Labor Force Survey ปี 2024

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

แรงงานในระบบทยอยออกจากระบบเมื่ออายุมากขึ้น

ที่มา: คณะผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลประกันสังคม

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

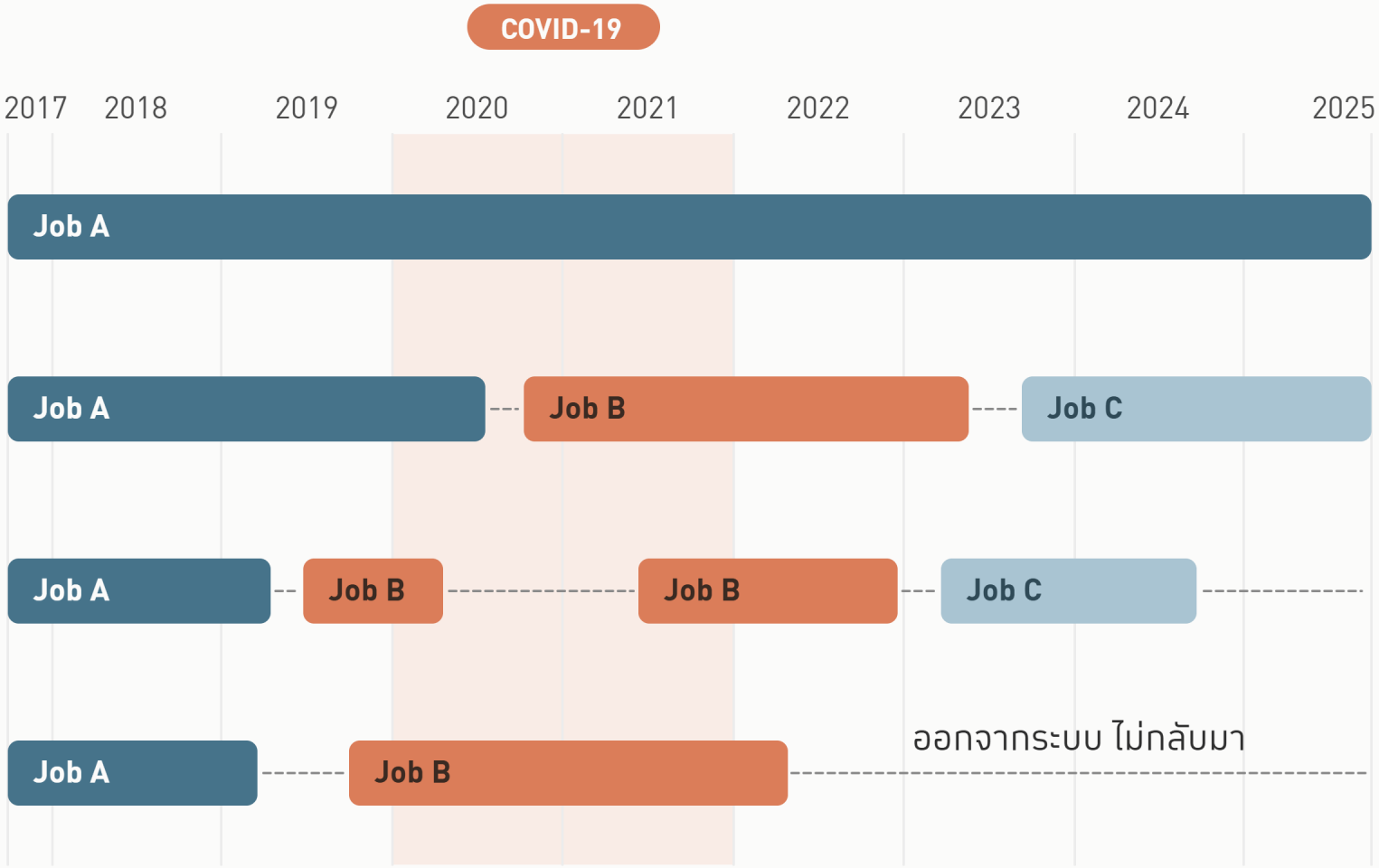
ติดตามชีวิตลูกจ้างประกันสังคม 8+ ล้านคน 96 เดือน

30%
อยู่ในประกันสังคมตลอด · งานเดียว

21%
อยู่เกือบตลอด นายจ้างเฉลี่ย 3 คน

16%
โดนกระทบช่วง Covid แต่กลับมา

33%
อยู่ในระบบไม่นาน
(บ้างออกก่อน และหลังช่วง Covid)

ที่มา: คณะผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลประกันสังคม

PUEY UNGPHAKORN
INSTITUTE FOR
ECONOMIC RESEARCH

ทำไมแรงงานไทยออกจากระบบเร็วนัก ?

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

บางกลุ่มอาจจะไม่มีทางเลือกมากนัก

ทักษะต่ำ

ไม่ค่อยมีนายจ้างในระบบต้องการ

สัดส่วนแรงงานตามระดับการศึกษา (อายุ 15-74)

ปริญญาตรี	18%
มัธยมศึกษา	45%
ประถมศึกษา	37%

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

บางกลุ่มอาจจะไม่มีทางเลือกมากนัก

ทักษะต่ำ

ไม่ค่อยมีนายจ้างในระบบต้องการ

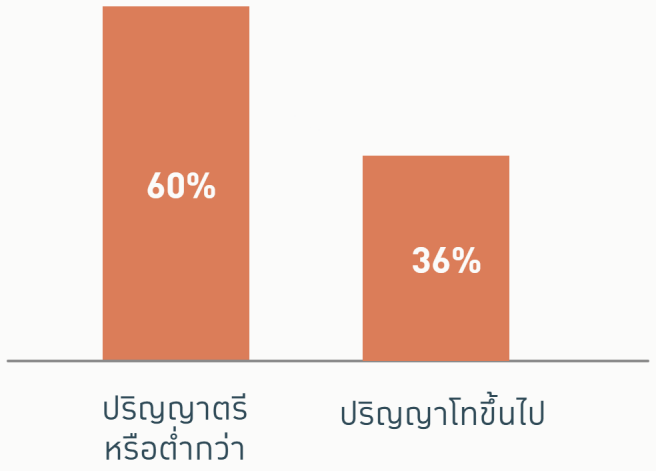
สัดส่วนแรงงานตามระดับการศึกษา (อายุ 15-74)

ปริญญาตรี	18%
มัธยมศึกษา	45%
ประถมศึกษา	37%

การกีดกันทางอายุยังทำได้

ข้อมูลประกาศรับสมัครงานออนไลน์

สัดส่วนที่รับเฉพาะผู้ที่อายุ < 35 ปี

ที่มา: โอกาสที่ไม่เท่าเทียมของการหางานในตลาดแรงงานไทย: หลักฐานจากประกาศงาน online (PIER Blog, 2023)

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

บางกลุ่มอาจจะไม่มีทางเลือกมากนัก

ทักษะต่ำ

ไม่ค่อยมีนายจ้างในระบบต้องการ

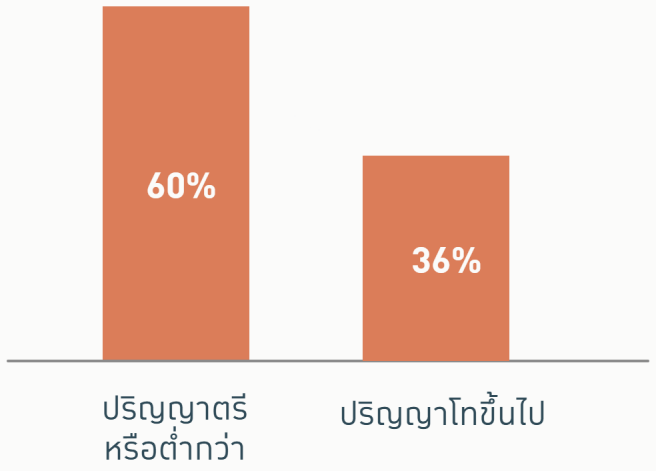
สัดส่วนแรงงานตามระดับการศึกษา (อายุ 15-74)

ปริญญาตรี	18%
มัธยมศึกษา	45%
ประถมศึกษา	37%

การกีดกันทางอายุยังทำได้

ข้อมูลประกาศรับสมัครงานออนไลน์

สัดส่วนที่รับเฉพาะผู้ที่อายุ < 35 ปี

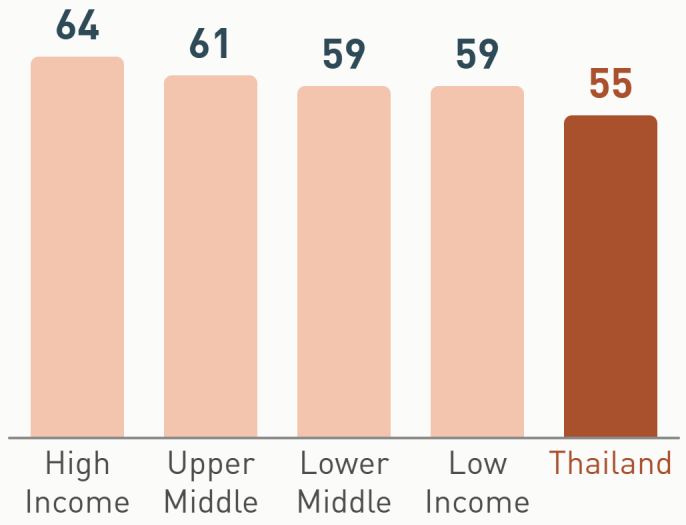

ที่มา: โอกาสที่ไม่เท่าเทียมของการหางานในตลาดแรงงานไทย: หลักฐานจากประกาศงาน online (PIER Blog, 2023)

อายุเกษียณต่ำเกือบที่สุดในโลก

อายุที่เริ่มขอรับบำนาญ 55

อายุเกษียณ 60

ที่มา: World Bank ตัวชี้วัด Retirement age by type of benefits ปี 2023

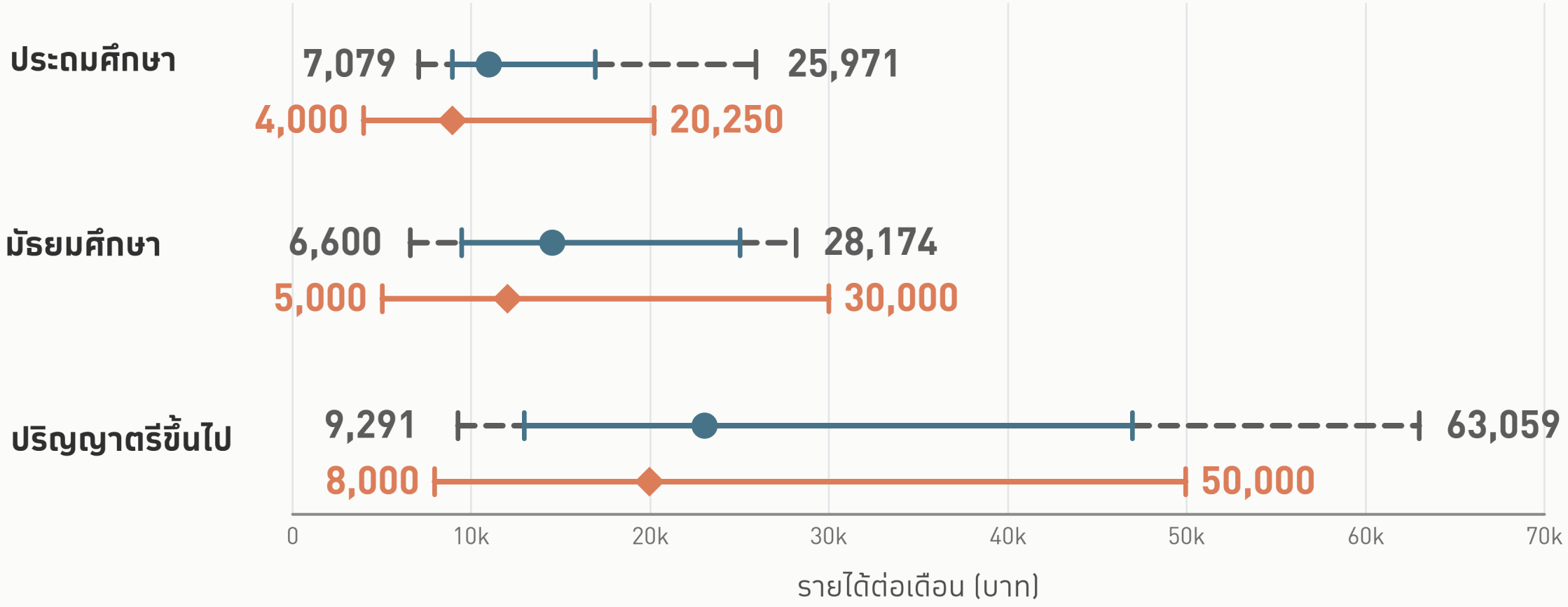
PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

กลุ่มที่เลือกได้ อยู่ในหรือนอกระบบแล้วได้อะไร

งานนอกระบบ	งานในระบบ
รายได้	

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

งานในระบบ หากทักษะดี มีโอกาสได้เงินเดือนสูงกว่า

ในระบบ (LFS และข้อมูลธุรกรรมการโอนเงินเดือน)

P10 P50 P90

นอกระบบ (LFS)

P10 P50 P90

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

กลุ่มที่เลือกได้ อยู่ในหรือนอกระบบแล้วได้อะไร

	งานนอกระบบ	งานในระบบ
รายได้	4,000 - 50,000 บาทต่อเดือน	6,600 - 63,000 บาทต่อเดือน
ความคุ้มครอง	• ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ • ประกันสังคม ม.39 ม.40	• สวัสดิการข้าราชการ เอกชน • ประกันสังคม ม.33
รายได้หลังเกษียณ	กองทุนการออมแห่งชาติ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	บำนาญประกันสังคม, กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
เวลาทำงาน	ยืดหยุ่น ถ้าทำงานส่วนตัว	ส่วนมาก 35-48 ชม. ต่อสัปดาห์

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ข้อเท็จจริงของแรงงานนอกระบบ

1 แรงงานนอกระบบปัจจุบัน เกินครึ่งอยู่นอกระบบเพราะข้อจำกัด

52% จบประถมศึกษา หรืออายุเกิน 60 ปี

28% จบมัธยมฯ ขึ้นไป อายุ 35-59 ปี โดนกีดกันบ้าง

20% จบมัธยมฯ ขึ้นไป อายุ <35 ปี เลือกนอกระบบ

2 ผลตอบแทนของแรงงานในระบบดีกว่านอกระบบสำหรับคนทักษะสูง

แต่ผลตอบแทนของการเข้าระบบของกลุ่มอื่นไม่ชัดเจน

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทย

1. เศรษฐกิจนอกระบบ คืออะไร
2. ธุรกิจนอกระบบ
3. แรงงานนอกระบบ
4. **จากข้อเท็จจริงสู่การออกแบบนโยบาย**

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

PIER

เศรษฐกิจนอกระบบ

มีความหลากหลาย

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

3 กลุ่ม อยู่นอกระบบด้วยเหตุผลต่างกัน

1 มีศักยภาพ มีทางเลือก แต่เลี่ยงภาษี กฎเกณฑ์

ไม่มีทางเลือก

2 ถูกกีดกัน แม้พอมีศักยภาพ

3 เปราะบาง ทักษะต่ำ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

แต่ละกลุ่มมีผลต่อระบบเศรษฐกิจต่างกัน

1 มีศักยภาพ มีทางเลือก แต่เลี่ยงภาษี กฎเกณฑ์

ไม่มีทางเลือก

2 ถูกกีดกัน แม้พอมีศักยภาพ

3 เปราะบาง ทักษะต่ำ

ผลต่อระบบเศรษฐกิจ

แข่งขันไม่เป็นธรรม
บิดเบือนการจัดสรรทรัพยากร

เศรษฐกิจเติบโตได้ไม่เต็มศักยภาพ

ช่วยเป็นทางรอด
ให้มีรายได้เลี้ยงชีพ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ผลต่อระบบเศรษฐกิจต่างกัน ต้องอาศัยนโยบายที่ต่างกัน

1 มีศักยภาพ มีทางเลือก แต่เลี่ยงภาษี กฎเกณฑ์

บังคับใช้กฎหมาย

สร้างแรงจูงใจระยะยาว

ไม่มีทางเลือก

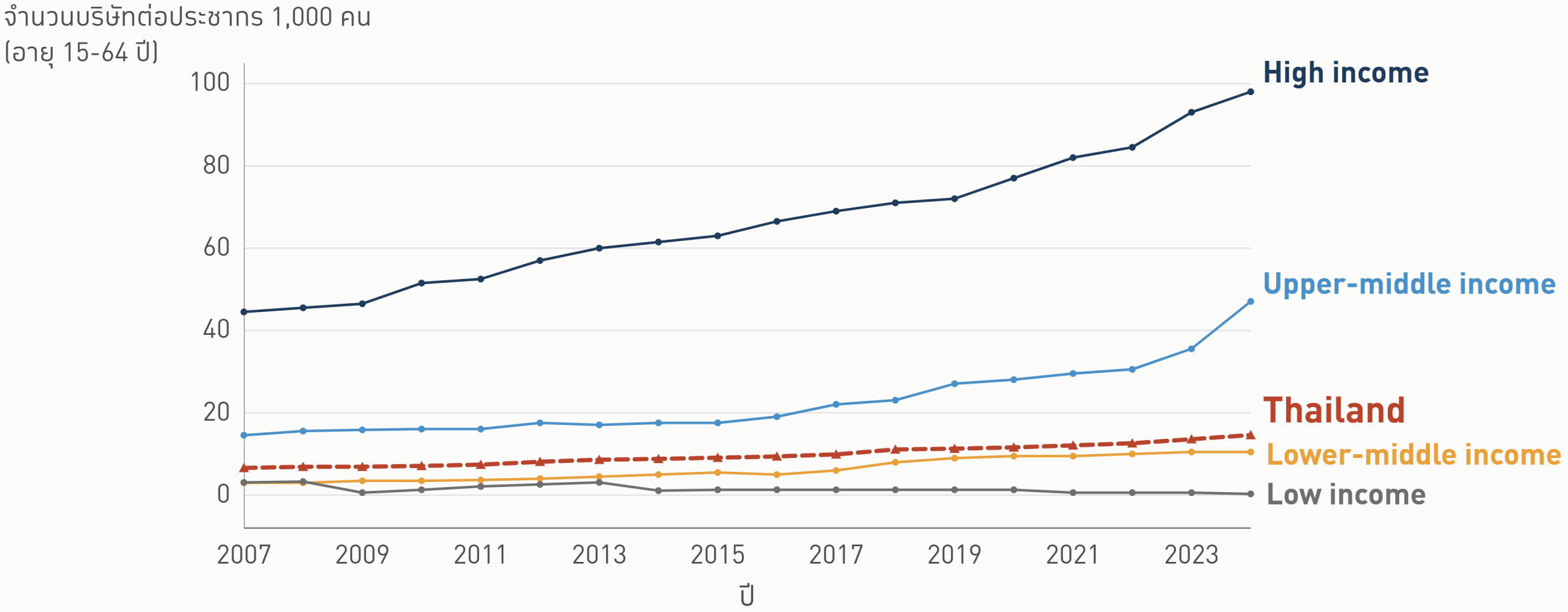
2 ถูกกีดกัน แม้พอมีศักยภาพ

3 เปราะบาง ทักษะต่ำ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ประเทศไทย มีธุรกิจที่มีศักยภาพ ที่น่าจะเข้าระบบเพิ่มขึ้นได้

จำนวนบริษัทจดทะเบียนต่อประชากรของไทยต่ำกว่าประเทศกลุ่มรายได้เดียวกัน

ที่มา: World Bank และ Corporate Profile and Financial Statement

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ตัวอย่างนโยบาย : บังคับใช้กฎหมายและสร้างแรงจูงใจระยะยาว

1. สุ่มตรวจธุรกิจขนาดใหญ่
2. สร้างแรงจูงใจให้ third-party (เช่น ลูกค้า คู่ค้าธุรกิจ) ช่วยรายงานรายได้

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ตัวอย่างนโยบาย : บังคับใช้กฎหมายและสร้างแรงจูงใจระยะยาว

1. สุ่มตรวจธุรกิจขนาดใหญ่

2. สร้างแรงจูงใจให้ third-party (เช่น ลูกค้า คู่ค้าธุรกิจ) ช่วยรายงานรายได้

3. ลดแรงจูงใจของการอยู่นอกระบบ และเพิ่มประโยชน์ของการอยู่ในระบบให้ชัดเจน

   - มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ อาจสร้างแรงจูงใจให้ธุรกิจอยู่นอกระบบ
   - มีตัวอย่างว่า หากธุรกิจมีศักยภาพเข้าระบบแล้วเข้าถึงเงินทุนมากขึ้น

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ผลต่อระบบเศรษฐกิจต่างกัน ต้องอาศัยนโยบายที่ต่างกัน

1 มีศักยภาพ มีทางเลือก แต่เลี่ยงภาษี กฎเกณฑ์

บังคับใช้กฎหมาย

สร้างแรงจูงใจระยะยาว

ไม่มีทางเลือก

2 ถูกกีดกัน แม้พอมีศักยภาพ

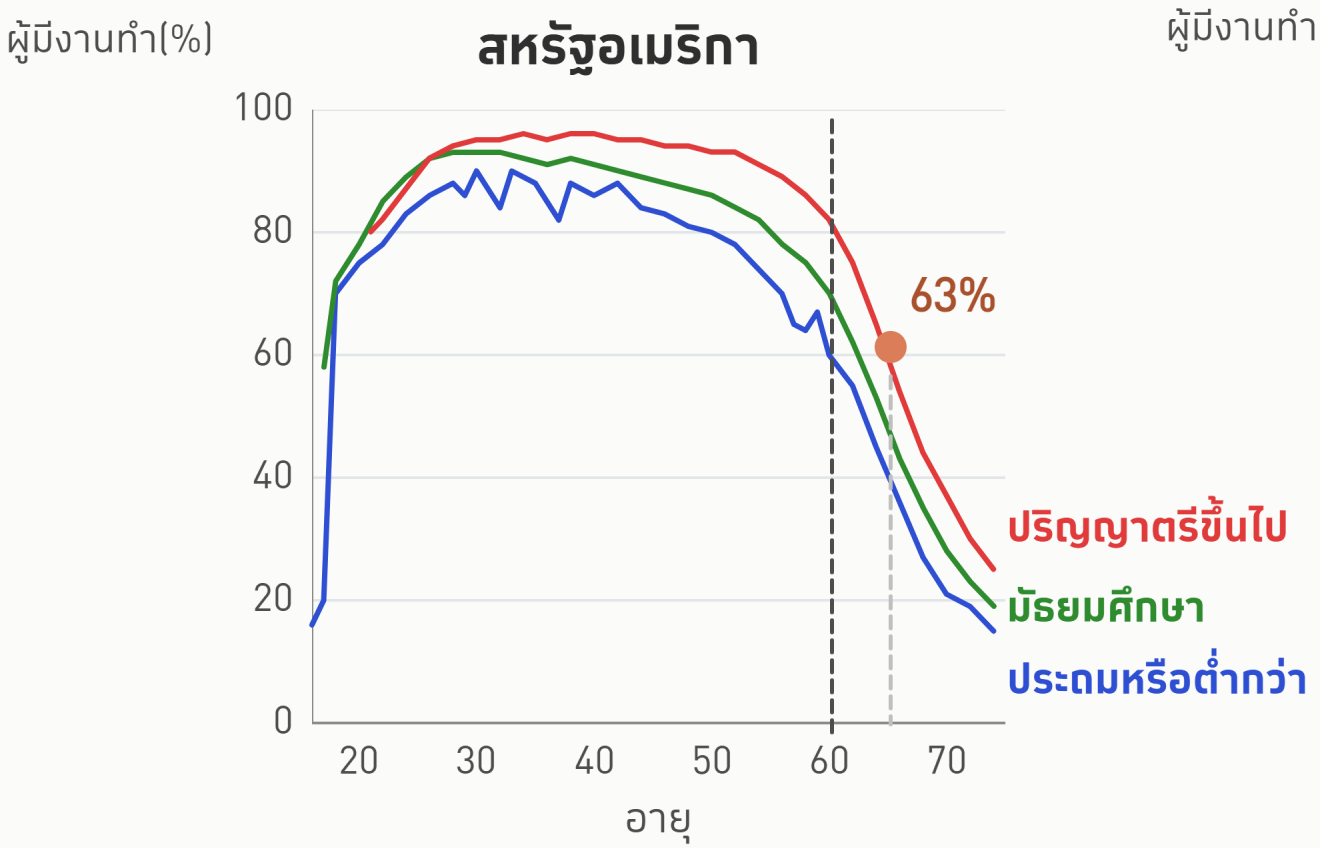
ปลดข้อจำกัด
ที่ไม่จำเป็น

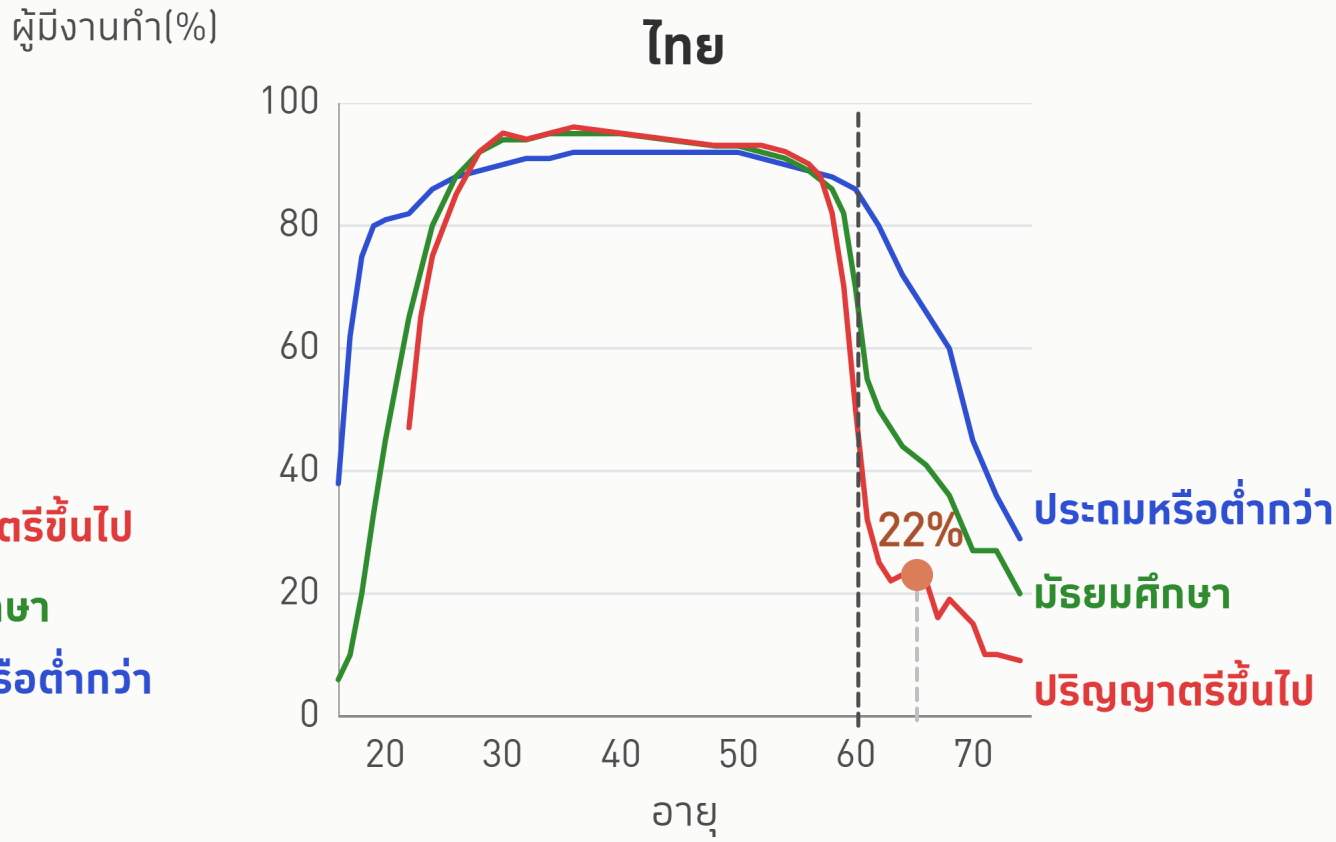
3 เปราะบาง ทักษะต่ำ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ตลาดแรงงานไทย ยังมีศักยภาพที่รอการปลดล็อค

ประเทศพัฒนาแล้ว คนการศึกษาสูงทำงานนานที่สุด แต่ภาพของไทยตรงกันข้าม

ที่มา: คณะผู้วิจัยคำนวณจาก IPUMS CPS (สหรัฐฯ) และ Labor Force Survey (ไทย) โดยใช้ข้อมูลเฉพาะผู้ชาย

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ผลต่อระบบเศรษฐกิจต่างกัน ต้องอาศัยนโยบายที่ต่างกัน

1 มีศักยภาพ มีทางเลือก แต่เลี่ยงภาษี กฎเกณฑ์

บังคับใช้กฎหมาย

สร้างแรงจูงใจระยะยาว

ไม่มีทางเลือก

2 ถูกกีดกัน แม้พอมีศักยภาพ

ปลดข้อจำกัด ที่ไม่จำเป็น

3 เปราะบาง ทักษะต่ำ

ลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งในเชิงโอกาสและ เศรษฐกิจ

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

3. กลุ่มเปราะบาง: ลดความเหลื่อมล้ำ

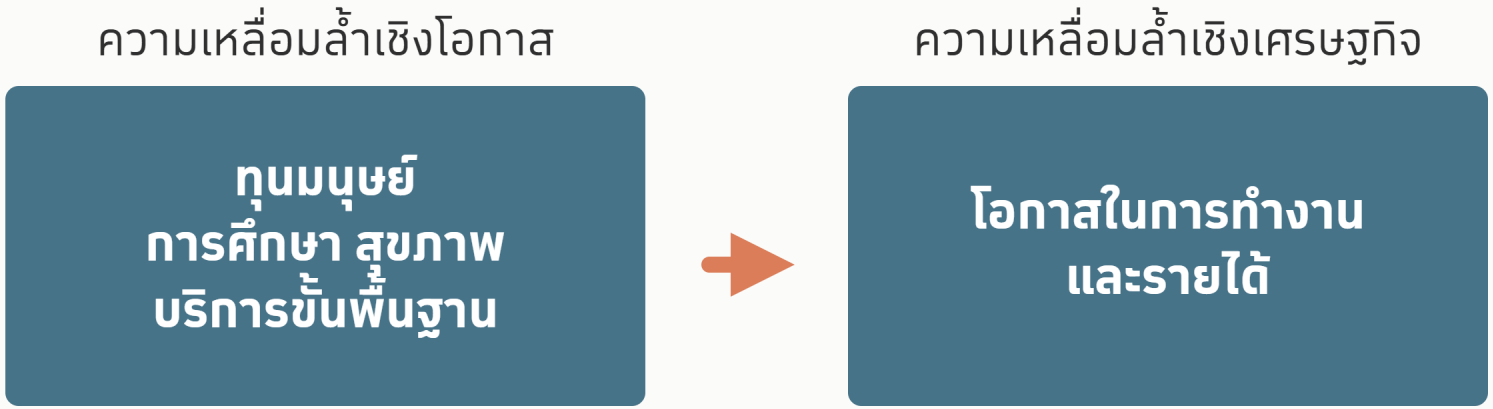
ทักษะต่ำ ผลิตภาพต่ำ เพราะความเหลื่อมล้ำที่สั่งสมมาแล้วทั้งชีวิตและข้ามรุ่น

โอกาสในการทำงาน และรายได้

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

3. กลุ่มเปราะบาง: ลดความเหลื่อมล้ำ

ทักษะต่ำ ผลิตภาพต่ำ เพราะความเหลื่อมล้ำที่สั่งสมมาแล้วทั้งชีวิตและข้ามรุ่น

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

3. กลุ่มเปราะบาง: ลดความเหลื่อมล้ำ

ลดความเหลื่อมล้ำเชิงโอกาส

เพื่อลดกลุ่มเปราะบางรุ่นถัดไป

ส่งเสริมการเข้าถึง

- การศึกษาที่มีคุณภาพ
- บริการขั้นพื้นฐาน (สุขภาพ การเงิน)
- ทรัพยากร เทคโนโลยี

ดูแลกลุ่มเปราะบาง

รุ่นปัจจุบัน

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

3. กลุ่มเปราะบาง: ลดความเหลื่อมล้ำ

ลดความเหลื่อมล้ำเชิงโอกาส
เพื่อลดกลุ่มเปราะบางรุ่นถัดไป

ส่งเสริมการเข้าถึง

- การศึกษาที่มีคุณภาพ
- บริการขั้นพื้นฐาน (สุขภาพ การเงิน)
- ทรัพยากร เทคโนโลยี

ดูแลกลุ่มเปราะบาง
รุ่นปัจจุบัน

- ความคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม
- ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม
- เพิ่มทักษะ ให้โอกาส

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

ส่งท้าย

1

เศรษฐกิจนอกระบบคือ “อาการ” ไม่ใช่ “ต้นเหตุ”

สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้าง

ผลิตภาพ ทักษะ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และประสิทธิภาพของรัฐ

2

เป้าหมาย ไม่ควรเป็นเพียงจำนวนแรงงาน หรือธุรกิจในระบบ

แต่เป็น

ความกินดีอยู่ดีของประชาชน

3

หากระบบ คุ้มค่า คนจะเลือกเข้ามาเอง

ยิ่งคนเข้าระบบมาก ระบบยิ่งดี

เมื่อระบบดี ประโยชน์ของการเข้าระบบต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อคนรุ่นลูก จะชัดเจนขึ้น